

## ROMANS

### *Warefa'aia*

Fei ne'iaa Paul a'a ei Rome fi fa'arewaia batanai mei Haidaa anaia na fawanewaneaa ei rama'a uaa fei narafawe'ia.

Fei narafawe'ia a'a Christ i fawanewaneaa ei rama'a a'a mei Haidaa. Paul ana fi wareaa fei manufau harena a'a Christ, fei pa'afii fei law mei Haidaa ma fei faufau fei Spiritina a'a mei narafawe'ia ale'ei ba na ala wagii fei faufau fei hafelo'a ma fei ma'ea. Ana ifi wareaa fei fadugeaa ei Jew Christ ma batanai fei mau tatalaiaa ei narafawe'ia.

<sup>1</sup> Yau Paul, hemea naffi Christ Jesus, na rafeinau mei Fasu ba yau, apostle ma na au'u'ugainau ba nei bigi'aa fei rawani'a wareaa mei Haidaa—

<sup>2</sup> fei rawani'a warea, fei nado'o fa'unainia a'a ei mamama'a i laloo fei Bu'u Apuna—

<sup>3</sup> fei na u'ufanaa o'ou fei u'ugaa mei Na'una, mei na tonaa fei maumau rama'a noranamai a'a fei pai David

<sup>4</sup> ma wagii fei Spiriti,\* fei na apunai, ina tonaa fei faufau mei Haidaa ba i fama'aia ba hia Na'uu mei Haidaa† wagii fei asi'anana a'a fei ma'ea, Jesus Christ, mei Fasuu o'ou.

<sup>5</sup> I a'ana ma wagii fei ba i farawaninaa fei harana, hai'ouna tofa'a'a'uaiaa fei rawani'a ma fei bigi'aa apostle ba hai'ou lala'aa minaa ei rama'a

---

\* **1:4: 1:4** O, ma wagii fei spiritina † **1:4: 1:4** O, apunai, ina rafei fininaa fei faufau ba hia Na'uu mei Haidaa

dupuaa ei Gentile ba ronei neneraa tamanu i no-mai a'a fei we'iaa naranara.

<sup>6</sup> Ma hamu'ou, ana i dupuaa ei rona rafei ba maroaa Jesus Christ.

<sup>7</sup> Feni i dinaa a'a minaa hamu'ou ena yena Rome, hamu'ou ena na rafei ma haguaa hamu'ou mei Haidaa ba hamonei apunai a'ana.

Fei rawani'a ma fei gutafarawania i dinaa a'a hamu'ou noranamai a'a mei Haidaa, mei Amaa o'ou ma mei Fasuu o'ou Jesus Christ.

### *Fei Ude Nunumiaa Paul ba i Dinaa Rome*

<sup>8</sup> I a'a Jesus Christ, ado'o ware 'ta' a'a mei Haidaniau uaa minaa hamu'ou, hamatee fei we'iaa naranaraa hamu'ou, ronamina u'ugia tadiwe'aiaa malagufu.

<sup>9</sup> Una bigifawe'i a'a mei Haidaa fininaa minaa ei faufau ei una u'ugaa fei rawani'a wareaa mei Na'una. Ma mei Haidaa, hia uгаа neneu ba yau nafane nonominaa hamu'ou

<sup>10</sup> laloo ei lafulafuau ranimai ma ufi lafulafu ba a'a fei nunumiaa mei Haidaa ba fei talau nei gigi ba awe nowau a'a hamu'ou.

<sup>11</sup> Ba apa'aa ma'a hamu'ou, ba a fanaa hamu'ou ei na fanau fei spiriti ba nei pa'i faufau hamu'odu

<sup>12</sup> ba hamu'ou ma yau nei fihaduminaa ei we'iaa naranaraa o'odu.

<sup>13</sup> Nunumiau, ena lofuu, ba hamonei aida ba unafane naranara ba amii ma'a hamu'ou (ma'uaa nafane lawagi talau nopa'amii e'eni) ba a hufu fua i dupuaa hamu'ou, ana ale'ei na bigidigia a'a hefi'adiai ei Gentile.

14 Uneipa'aa bigifipui a'a ei Greece mawe ei abaa Greece ma a'a e'ei rona pa'i apa'aa ro'ou mawe ei rona poapoai.

15 Si'ei unamina refurefu ba a u'ugaa fei rawani'a warea a'a hamu'ou ena yena Rome.

16 Lomi una mamafa a'a fei rawani'a warea, uaa sifei, fei faufau mei Haidaa ba i fatela'anaa minaa ei rama'a na we'i naranaraa ro'ou, do'o rawarawa ei Jew ma hinene ei Gentile.

17 Uaa laloo fei rawani'a warea, mei Haidaa na fama'aa fei talaa wanewanea, fei noranamai a'a fei we'iaa naranara, farawarawa ama'analoopedupeduna,‡ ana ale'ei rona ne'inia ba: “Ei wanewanea, rona'aida bigifininaa fei we'iaa naranara.”

### *Fei Dududua ma fei Sibaa mei Haidaa a'a Ei Rama'a*

18 Mei Haidaa fi fama'aa fei dududua fipuinaa fei sibana i norai pafea dinaa a'a minaa ena hafelo'a ma ei hafelo'a bigi'aa ei rama'a, ei rona hafududumaa fei fa'ua warea a'a ei hafelo'a bigi'aa ro'ou,

19 uaa ei maumau mei Haidaa na arewadii a'a ro'ou, hamatee mei Haidaa na fa'arewadigia a'a ro'odu.

20 Uaa a'a fei mamaraiamii feni malagufu nopa'amii e'eni, ei maumau mei Haidaa, ei lomi ona ma'apa'ia, ale'ena fei faufauna, fei na ude ranimai ma fei maumauna ba hia, mei Haidaniaa ei maumau ei, ona fanunufarawaninia ma apa'ifarawaninia a'a tamanu ina bigidigia ma

---

‡ 1:17: 1:17 O, naranara, asi'anana a'a fei narafawe'ia ma fapedunaa ana fei narafawe'ia

si'ei, ei rama'a, pa'aa lo'e ba ro'aa warefasifipa'i ba lomi rona aida.

<sup>21</sup> Fa'ua ba rona apa'aa mei Haidaa ma'uaa, lomi rona uduginia ba hia mei Haidaa ma ana lomi rona ware 'ta' a'ana, lomi rona narafarawani ma fei poapoa naranaraa ro'ou, namina roroma.

<sup>22</sup> Rona ware ba rona pa'i apa'aa ro'ou ma'uaa, ronapa'aa poapoi

<sup>23</sup> ma mei Haidaa, mei lomi i ma'etoo, rona filoginaa fei hawerana a'a ei manumanu rona bigi'ia ba fafanunuana ale'ena maumau ei rama'a (ei foraimanunu) mawe ale'ena ei manufidufidu ma ei manulelele ma ei rona o'ata'ata.

<sup>24</sup> Si'ei, mei Haidaa na rawa'afinaa ro'ou a'a ei hafelo'a nunumiaa ei naranaraa ro'ou ba ro'aa fafeloaa ana unuu ro'ou a'a ei fitatafipa'aia.

<sup>25</sup> Rona filoginaa fei fa'uai wareaa mei Haidaa a'a ei sifisifi ma losui ma uduginaa ei bigi'aa mei Haidaa ma a'a ba mei i bigi'aa ei manumanu, mei onei uduginia ranimai. Amen.

<sup>26</sup> A'a fei, mei Haidaa na rawa'afinaa ro'odu a'a ei mamafaa nunumiaa unuu ro'ou. Ma ei pifinee ro'ou, ana rona filoginaa tamanu na wanewane a'a ei lomi na wanewane.

<sup>27</sup> Ana ale'ei, ei wawane, lomi rona fiharoi a'a ei pifine, uaa namina bauanai fei ba ro'aa fiharoi ana ro'ou ei wawane. Ei wawane na bigi'aa tamanu lomi na rawani a'a ana ro'odu. Ma ana ro'ou, rona tonaa fei aree ro'ou a'a ei hafelo'a bigi'aa ro'ou.

<sup>28</sup> Ma hepalodiai, si'ei ba rona nara ba lo'e manumanu nabaa ro'aa siminaa fei apa'aa mei Haidaa, te, ina rawa'afainaa ro'ou a'a fei poapoa

naranaraa ro'ou ba ro'aa bigi'aa tamanu ronei'aa bigi'ia.

<sup>29</sup> Namina pepesu a'a ro'odu minaa ei maumau hafelo'a, wawa'ai poa, fai lomi naranaraa rawani. Ronamina pepesu a'a fei nanamaia, fo'afama'ea, fiharenia, sifisifi'a ma fei bidibidii unu. Rona bababau'u,

<sup>30</sup> rona warefafeloaa hefi'adiai, na bidi unuu ro'ou a'a mei Hidaa, warefani, agu'agui, mam-agugui; rona pagipagiaa hefi'a tala ba ro'aa bigi'aa ei hafelo'a; rona barafeaa ei ama ma inaa ro'ou;

<sup>31</sup> na waiwai tabaa ro'ou ma lomi we'iaa naranara, lomi faloloa'ia ma lomi rona haguua hefi'adiai.

<sup>32</sup> Fa'ua ba rona apa'aa fei wanewane wareaa mei Hidaa, fei ba ei rona bigi'aa ei manumanu ei, aree ro'ou, ma'ea, ma'uaa rona bigi'uaiaa ei manumanu ei ma ana rona uga ua a'a ei rona bigi'ia.

## 2

### *Fei Dududuaa mei Hidaa na Wanewane*

<sup>1</sup> Si'ei, nabaa ona nara ba hefi'a na hafelo, lomi i pa'i tala ba o ware ba ona rawani, uaa a'a tamanu ona nara ba rona bigifafelo wagina, ana ona fafeloaa anaio, uaa ei manumanu ei, ana ona bigi'ia.

<sup>2</sup> Ma ona aida ba fei pa'afii fei dududuaa mei Hidaa a'a ei rona bigi'aa ei manumanu ei, na neneraa tamanu na wanewane.

<sup>3</sup> Yoi rama'a ua. Tani o nara ba rona bigifafelo, ma'uaa ei manumanu ei, ana ona bigi'ia—haa, ei naramu ba o ponipa'ainaa fei dududuaa mei Hidaa?

<sup>4</sup> O, ona nara ba aba baua manumanu ei rawani'ana, o fei walaloaa sibana, o fei ofasi'ana ma lomi ona apa'ia ba fei rawani'aa mei Haidaa fi nodugio a'a fei filogiaa naranara?

<sup>5</sup> Ma'uaa, si'ei ba namina waiwai tabamu ma lomi ona filoginaa ei naranaramu, oi fa'apoi'uaiaa fei fagianamu a'a fei arewaa sibaa mei Haidaa ena na arewamai fama'aiaa fei wanewane dududu-ana.

<sup>6</sup> Mei Haidaa, “iwe fanaa hememea ana ale'ei tamanu ina bigi'ia.”

<sup>7</sup> A'a ei rona'aida nunumai ba ro'aa labaginaa fei hawera, fei honua ma fei ba lomi ro ma'etoo, mei Haidaa ipowe fanaa ro'ou fei harena lomi i pedutoo.

<sup>8</sup> Ma'uaa a'a ei rona nara'uaiaa ana ro'ou ma ofadugaa fei fa'uaia ma neneraa ei hafelo, rowe tonaa fei dududuana ma fei sibana.

<sup>9</sup> I pa'i gutafafeloa ma fi'ia naranara a'a hememea rama'a na bigi'aa ei hafelo'a; do'o rawarawa a'a ei Jew ma hinene, ei Gentile;

<sup>10</sup> ma'uaa hini i bigi'aa ei rawani'a, iwe tonaa fei hawerana, honua ma gutafarawania; do'o rawarawa a'a ei Jew ma hinene, ei Gentile.

<sup>11</sup> Uaa mei Haidaa, lo'e na pa'i papa'aa ununa.

<sup>12</sup> Minaa ei rona bigi'aa ei hafelo'a ma lomi rona pa'i fei law, fa'ua lomi rona pa'i fei law, ma'uaa ana rowe ma'e. Ma minaa ei rona pa'i fei law, ana iwe dududuaa ro'ou fei law.

<sup>13</sup> Uaa abaa ena rona guainaa fei law, ena rona wanewane pudaa mei Haidaa, ma'uaa ena rona neneraa fei law, iwe ware ba rona wanewane.

<sup>14</sup> (Hi'i, ei Gentile lomi rona pa'i fei law, ma'uaa nabaa rona bigi'uanaa ei naranaraa ro'ou ma ei

bigi'aa ro'ou na neneraa fei law, fa'ua ba lomi rona pa'i fei law, ma'uaa rona fanunupa'aa tamanu na rawani ba ro'aa bigi'ia,

<sup>15</sup> uaa rona fama'aia ba tamanu fei i neneraa fei law na ne'idii laloo iaa ro'ou ma ei naranaraa ro'ou, ina fama'aiaa ro'ou ma warefanaa ro'ou ba ei bigi'aa ro'ou, na tata, o na wanewane.)

<sup>16</sup> Ma ei manumanu ei, iwe nomai a'a fei arewaa i umuinaa mei Haidaa Jesus Christ ei na dududuaa ei opa'aiaa naranaraa ei rama'a. Ma fei, iwe bigi'ia ana ale'ei fei nafane wareia laloo fei rawani'a wareau.

### *Ei Jew ma fei Law*

<sup>17</sup> Ma yoi, naba a ona ware ba yoi hemea Jew ma nara ba o neneraa fei law ma ona mamagugu ba ona rawani pudaa mei Haidaa

<sup>18</sup> ma naba a ona apa'aa fei nunumiana ma aida ba tamanu na wanewane, uaa ina feroinio fei law

<sup>19</sup> ma naba a ona nara ba yoi hemea talaidugaa ei pudawerai, ale'ena ramai ena ro'ou dupuaa fei roromaa,

<sup>20</sup> ba yoi hemea feroiaa ei poapoa, hemea fer-oiaa ei baduu pusu'o ua, hamatee ona pa'i fei law ma lalona na pa'i apa'a ma fa'uaia

<sup>21</sup> ma yoi, mena ona feroinaa hefi'a—haa, lomi ona feroinaa ana yoi? Ma yoi mena, ona u'u ba hefi'adiai, ronei'aa fafanao—haa, lomi ona fafanao?

<sup>22</sup> Yoi, mena ona ware ba ei rama'a, ronei'aa fiharoharoipa'ai—haa, lomi ona bigi'ia? Ma yoi, mena ona bidibidi unumu a'a ei haidaa sifisifi—haa, lomi ona losuinaa hefi'a haidaa sifisifi?

<sup>23</sup> Yoi, mena ona mamagugu a'a fei law—haa, lomi ona bigifafelo i pudaa mei Haidaa ei ona barafeaa fei law?

<sup>24</sup> Ale'ei ei ne'aia: “Ei Gentile, rona fafeloaa fei haraa mei Haidaa, uaa fafaiaa hamu'odu.”\*

<sup>25</sup> Fei moro'aa hudii wawanei na pa'i hanuna nabaa ona neneraa fei law, ma'uaa nabaa ona barafeaa fei law, yoi, ale'ena lomi ona moro'aa hudii wawaneimu.

<sup>26</sup> Nabaa ena lomi rona moro'aa hudii wawanei ma rona neneraa fei law, tawi'aa ro'ou ale'ena ena rona moro'aa hudii wawanei?

<sup>27</sup> Mei lomi napa'aa moro'aa hudii wawaneina, ma'uaa na neneraa fei law, fei maumauna na fama'aia ba ona tata. Yoi na pa'i fei ne'aia ma moro'aa hudii wawanei, ma'uaa ona† hafelo uaa ona barafeaa fei law.

<sup>28</sup> Nabaa nemea na moro'aa hudii wawaneina, a'a ba hanuna ba hia Jew. Ma fei pa'aa moro'aa hudii wawanei, abaa manumanuu augu, hamatee manumanuu laloo ia.

<sup>29</sup> Agia, hemea rama'a, hia Jew i laloo iana; ma fei moro'aa hudii wawanei, manumanuu laloo iana, bigi'aa fei Spiriti, a'a ba manumanuu fei ne'aia. Ei rama'a ale'ei, mei Haidaa, i uduginaa ro'ou ma abaa udugiaa rama'a.

### 3

#### *Fei Oafaguguaa mei Haidaa*

<sup>1</sup> I pa'i tamanu rawani'ana nabaa hemea, hia Jew, o nabaa hemea na moro'aa hudii wawaneina?

---

\* **2:24: 2:24** Ezekiel 36:22 † **2:27: 2:27** O, wawanei, ma'uaa a'a fei ne'ia ona



<sup>2</sup> Hi'i, na pa'i baua rawani'ana! Fei rawani'ana sifei ba mei Haidaa na faninaa panii ro'ou ei ware-ana.

<sup>3</sup> Ma nabaa hefi'a lomi na we'i naranaraa ro'ou— fei ba lomi na we'i naranaraa ro'ou, hanuna ba mei Haidaa, lomi na oafagugu?

<sup>4</sup> Pa'aa lomi! Mei Haidaa, hia fa'ua ma ei rama'a, ro'ou, sifisifi. Ale'ei ei ne'aia:

Ba ro'aa ma'aia ba tamanu ona wareia,  
ina fa'uai ma ona mua ei ona fadududu.”

<sup>5</sup> Ma'uaa, nabaa fei maumau o'ou, fei lomi na wanewane i fa'arewaia ba fei maumau mei Haidaa na rawani ua, o'aa ware ba lomi na wanewane ba fei sibana na dinaa a'a o'ou? (U'ei wareaa ei mau naranaraa ei rama'a e'eni.)

<sup>6</sup> Pa'aa lomi! Nabaa ale'ei, batanai ba mei Haidaa i dududuaa feni malagufu?

<sup>7</sup> Woro hemea i ware ba, “Nabaa fei mau sifisifu na fama'aia ba fei maumau mei Haidaa napa'aa fa'uai ma si'ei na fagipeaa fei harana, tani ei ba ana fi hafelo yau?”

<sup>8</sup> Hefi'adiai, rona u'ufafeloaa hai'ou ba hai'ounadii wareia ba, “Onei bigi'aa ei hafelo'a ba nei pa'i rawani'a wagina”. Ro'aa pa'aa aree ro'ou.

### *Lomi Hemea na Wanewane*

<sup>9</sup> O fapo'ai batanainia fei? Fei maumau o'ou na rawanidiai\* a'a fei maumau ro'ou? Pa'aa lomi! Ona waredii ba ei Jew ma ei Gentile, rona fim-ina'ei, uaa minaa ro'ou, rona pa'i hafelo'a.

<sup>10</sup> Ale'ei fei ne'aia:  
Lomi hemea na wanewane, pa'aa lomi hemea;

<sup>11</sup> “lomi hemea na apa'ia,  
lomi hemea i labaginaa mei Haidaa.

---

\* **3:9: 3:9** O, hafelodiai

12 Minaa ei, rona ofadugia,  
 minaa ro'ou peduga, lomi haraa ro'ou;  
 lomi hemea i bigifarawani,  
 pa'aa lomi hemea.”†

13 “Ei ono'onoo ro'ou, ale'ena huapu;  
 rafee ei rawerawee ro'ou, ware sifisifi.”  
 Fei siafaa ei wa'a na ude i bigibigii umuu ro'ou.”

14 “Ei umuu ro'ou, namina pepesu a'a fei  
 umua ma ei para'aa.”

15 “Ei pinee ro'ou na maduare ba ro'aa fo'afawigii  
 namo;

16 “rona fafeloaa ei rama'a ma fani fi'iaa ro'ou

17 ma fei talaa gutafarawania, lomi rona aida.”

18 “Lomi rona ma'auaa mei Haidaa.”

19 Ma ona aida ba tamanu na wareia fei law, fi  
 wareia a'a ei rona neneraa fei law ba minaa ei  
 rama'a, ro'aa famadumu ma minaa ei tadiwe'ai,  
 ro'aa ufalarai a'a fei dududuaa mei Haidaa.

20 Si'ei, i pudana, lomi hemea ba i wanewane  
 hamatee ina neneraa fei law; ma'uaa a'a fei law,  
 ona aida ba o'ou, hafelo'a.

### *Fei Wanewanea wagii fei We'ia Naranara*

21 Ma'uaa e'eni nawe arewa fei wanewanea no-  
 ranarai a'a mei Haidaa ma abaa a'a fei law, fei  
 rona u'ugia ei mamama'a mawe fei law.

22 Feni wanewanea noranarai a'a mei Haidaa, i  
 nomai a'a fei narafawe'ia ma i dinaa a'a minaa ei  
 rona narafawe'i a'a Jesus Christ. Lomi hemea na  
 u'ugai,

23 uaa minaa o'ou, hafelo'a ma ona tauhafo a'a  
 fei haweraa mei Haidaa,

---

† 3:12: 3:12 Ecclesiastes 7:20

<sup>24</sup> ma'uaa ona to'uaiaa fei wanewanea wagii fei rawani'ana fininaa fei ponohadiwe'ia, fei nomai a'a Christ Jesus.

<sup>25</sup> Mei Haidaa na fania ale'ena ba a'a fei ma'eana, lomi manumanu watolaa o'ou ma mei Haidaa<sup>‡</sup> uaa fei we'iaa naranara wagii fei namona. Ina bigi'aa fei ba i fama'aa ei na wanewane a'ana, uaa a'a fei ofasi'ana, itawe dududuaa ei hafelo'a ona bigi'ia mina—

<sup>26</sup> ina bigi'ia ba i fama'aa ei na wanewane a'ana e'eni, uaa hia na wanewane ma ana mei i fawanewaneaa ei na we'i naranaraa ro'ou a'a Jesus.

<sup>27</sup> Pa'aa lomi pa'affi fei mamaguguaa o'ou. Uatani? Lomi na hawia ba o'aa wanewane nabaa o'aa neneraa fei law, ma'uaa nabaa i we'i fei naranara, ina hawia.

<sup>28</sup> Uaa, ona ware ba hemea rama'a na wanewane a'a fei we'iaa naranarana ma a'a ba i neneraa fei law.

<sup>29</sup> Mei Haidaa, hia Haidaniaa ei Jew ua? Haa—abaa hia ana Haidaniaa ei Gentile? Hi'i, ei Gentile anaa,

<sup>30</sup> uaa na pa'i hemea ua Haidaa, mei i fawanewaneaa ei rona moro'aa hudii wawanei wagii fei narafawe'ia mawe ei lomi rona moro, wagii ana fei narafawe'ia.

<sup>31</sup> Fei warea fei, pa'afina ba lomi hanuna fei law, hamatee fei we'iaa naranara? Pa'aa lomi! Ma'uaa agia, oi neneraa fei law.

## 4

---

<sup>‡</sup> **3:25: 3:25** O, ma'eana, i famamo'ainia a'a fei sibana ma tosiminaa ei hafelo'a

*Abraham na Wanewane wagii fei We'iaa Naranarana*

<sup>1</sup> A'a fei manumanu fei, o'aa ware batanai a'a Abraham, mei upuu o'ou?

<sup>2</sup> Nabaa fa'ua ba Abraham na wanewane a'a ei bigi'ana, ina pa'i pa'afina ba i mamagugu, ma'uaa a'a ba i pudaa mei Haidaa.

<sup>3</sup> Fei Bu'u Apuna na ware batanai? “Abraham na narafawe'i a'a mei Haidaa ma a'a fei, ina wanewane.”

<sup>4</sup> Ma nabaa nemea i bigibigi, fei pono'ana abaa ale'ei fana, uaa nei pa'i pono'ana.

<sup>5</sup> Ma'uaa a'a mei lomi na bigi, ma na narafawe'i a'a mei Haidaa, mei fawanewanea uaa fei we'iaa naranarana, mei Haidaa na tenia ba hia, na wanewane.

<sup>6</sup> Ana ale'ei ei wareaa David ei i u'ugaa fei hawegiaa ei rama'a lomi rona bigibigi ma'uaa mei Haidaa na fawanewane'uaiaa ro'ou:

<sup>7</sup> “Ni'eni'ea a'a ena  
ina futoaa ei hafelo'aa ro'ou,  
ena na hawaipa'ai ei hafelo'aa ro'ou.

<sup>8</sup> Ni'eni'ea a'a mei  
lomi iwe nonominaa ei hafelo'ana mei Fasu.”

<sup>9</sup> Fei hawegia fei, na ude a'a ei rona moro'aa hudii wawanei ua, o ei lomi rona moro'anaa? Ona ware ba fei we'iaa naranaraa Abraham, sifei fei na fawanewaneia.

<sup>10</sup> Batanai ba hia na wanewane ale'ei? Ina wanewane nenee fei i moro'aa hudii wawaneina, o ei atawe moro'ia? A'a ba ina wanewane nenee fei, uaa do'o rawarawa.

<sup>11</sup> Ma ina tonaa fei hilalaa moro'a ba i fama'aia ba ina wanewanedii a'a fei we'iaa naranarana ma nawe moro'aa hudii wawaneina. Si'ei, hia amaa minaa ei rona narafawe'i ma'uaa lomi

rona moro'aa hudii wawanei ba ronei tonaa fei wanewanea.

<sup>12</sup> Ma hia ana amaa ei rona moro'aa hudii wawanei ma'uaa, ei rama'a ei, lomi rona moro ua, ana rona narafawe'i ana ale'ei mei amaa o'ou Abraham ei i narafawe'i ma atawe moro.

<sup>13</sup> Abaa wagii fei law ba Abraham ma ei paina, rona tonaa fei fa'unaia ba hinene, hia, i tonaa feni malagufu, ma'uaa na tonia a'a fei wanewanea, fei i nofininamii fei we'iaa naranara.

<sup>14</sup> Uaa, nabaa ei rona neneraa fei law, ro'aa tonaa feni malagufu, fei we'iaa naranara, lo'e hanuna ma fei fa'unaia, ana lomi awatana,

<sup>15</sup> uaa a'a fei law, i nofininamii fei sibana. Ma nabaa lo'e law, ana lomi barafea.

<sup>16</sup> Si'ei, fei fa'unaia i nofininamii fei we'iaa naranara ba i nomai a'a fei rawani'a fanaa mei Haidaa ma na hawia ba ro'aa tonia minaa ei pai Abraham abaa a'a unaa ei rona neneraa fei law, ma'uaa a'a ei rona pa'i fei we'iaa naranara ale'ei Abraham anaa. Hia mei amaa minaa o'ou.

<sup>17</sup> Ana ale'ei fei ne'aia: “Una augio ale'ei amaa watauda baua gufu.” Hia amaa o'ou i pudaa mei Haidaa, mei hia na narafawe'i, ana mei na fani harena a'a ei ma'ea, mei i augaa ei manumanu lomi inado'o ude mina.

<sup>18</sup> Lomi pa'afina ba i fa'o'oninaa ununa, ma'uaa Abraham na o'onai ununa ma narafawe'i ma idii, pawe hia amaa watauda baua gufu ana ale'ei i fa'unai a'ana ba, “Ana ale'ei, owe pa'i watauda na'umu.”

<sup>19</sup> Ina fanunupa'ia ba fei ununa ale'ei unuu ma'ea, uaa ina pa'i hefa pu'u igisimasina, ma'uaa lomi na adudu fei we'iaa naranarana. Ma ana ina aida ba fei watau Sarah ana ale'ei ma'ea.

<sup>20</sup> Lomi na adudu fei we'iaa naranarana a'a fei fa'unaiaa mei Haidaa, ma'uua ina fawe'iaa fei naranarana ma uduginaa mei Haidaa

<sup>21</sup> ma namina narafawe'i ba mei Haidaa na pa'i faufauna ba i bigi'aa tamanu na fa'unainia.

<sup>22</sup> Sifei, fei pa'afina ba hia na wanewane.

<sup>23</sup> Fei warea ba “hia na wanewane” a'a ba warea a'ana ua,

<sup>24</sup> ma'uua a'a o'ou anaa, mei Haidaa iwe fawanewaneaa hini o'ou na narafawe'i a'a mei na fa'asi'anaa mei Fasuu o'ou Jesus a'a fei ma'ea.

<sup>25</sup> Ina fifaninia wagii fei ma'ea, uaa ei hafelo'aa o'ou ma fa'asi'ania ba o'aa wanewane.

## 5

### *Gutafarawania ma Unuwenuwea*

<sup>1</sup> Si'ei ba ona wanewanedii wagii fei we'iaa naranara, ona\* gutafarawani a'a mei Haidaa uaa mei Fasuu o'ou Jesus Christ,

<sup>2</sup> mei na ugainaa o'ou a'a fei we'iaa naranara ba onei wadu'ainaa a'a fei rawani'a, fei ona oa i wagina eni. Ma ona† ni'eni'e a'a fei o'onaia unu ba o'aa oafipui a'a fei haweraa mei Haidaa.

<sup>3</sup> Ma'uua ana ona‡ ni'eni'e a'a ei fi'iaa o'ou, uaa ona aida ba ei fi'ia, ipowe fanoramii fei ba onei utauai

<sup>4</sup> ma fei ba o utauai, i bigi'aa fei rawani'a mau-mau ma fei rawani'a maumau, i bigi'aa fei o'onaia unu.

<sup>5</sup> Ma fei o'onaia unu, lomi ba o fa'adudu wagina, uaa namina bauana fei haguua mei Haidaa, fei na

---

\* **5:1: 5:1** O, *onei* † **5:2: 5:2** O, *onei* ‡ **5:3: 5:3** O, *onei*

augia i laloo iaa o'ou fei Spiriti Apuna, fei ina fanaa o'ou.

<sup>6</sup> Uaa a'a fei pa'aa au, a'a fei au lomi faufau o'ou, Christ na ma'e ba i tohadiwe'inaa o'ou, uaa ona hafelo.

<sup>7</sup> Pa'aa lomi hememea ba iwe ma'e ba i hadumaa hemea wanewanea rama'a, ma'uaa woro hemea i ma'e ba i hadumaa hemea rawani'a.

<sup>8</sup> Ma'uaa mei Haidaa na fama'aa o'ou fei haguana a'a feni: ei ana oi oa laloo ei hafelo'a, Christ na todigaa o'ou a'a fei ma'eana.

<sup>9</sup> Si'ei ba ona wanewanedii a'a fei namona, ana i a'ana napa'aa fa'ua ba ona tela a'a fei sibaa mei Haidaa!

<sup>10</sup> Uaa, hamatee ina fa'ua ba ei i pa'i watolaa o'ou ma mei Haidaa, mei na'una, wagii fei ma'eana na fawanewaneaa o'ou a'a mei Amana. Ma si'ei ba lomi watolaa o'ou ma mei Haidaa napa'aa fa'ua ba ona tela uaa fei harenuaa mei na'una!

<sup>11</sup> Ma hepalodiai, a'a mei Fasuu o'ou Jesus Christ, mei na fawanewaneaa watolaa o'ou ma mei Haidaa, i a'ana, ona ni'eni'e a'a mei Haidaa.

### *Ma'ea a'a Adam, Harenua a'a Christ*

<sup>12</sup> Si'ei, ei hafelo'a na nomai i malagufu a'a hemea rama'a ma fei ma'ea na nomai wagii ei hafelo'a ma ana ale'ei, fei ma'ea na nomai a'a minaa ei rama'a, uaa minaa ei, rona bigi'aa ei hafelo'a—

<sup>13</sup> uaa, ei atawe pa'i fei law, na udedii ei hafelo'a yeni malagufu. Ma'uaa ei hafelo'a, lomi na pa'i dududuana nabaa lomi na pa'i law.

<sup>14</sup> Ma'uaa fei ma'ea, hepalo bauan manumanu a'a fei au Adam ama'anaa fei au Moses, ana a'a ei

lomi rona barafeaa hepalo warea, ale'ei fei bigi'aa Adam, mei hia, haduoo mei ba i nomai.

<sup>15</sup> Ma'uaa fei fana abaa ale'ei fei barafea. Uaa, si'ei ba watauda, rona ma'e a'a fei barafeaa hemea ua rama'a, ana napa'aa fa'ua ba fei rawani'aa mei Haidaa ma fei fana, fei na nomai a'a hemea ua rama'a, Jesus Christ, na hawainaa watauda!

<sup>16</sup> A warediai ba fei fanaa mei Haidaa abaa ale'ei fei aree ei hafelo'aa mei rama'a mei: Fei dududua na neneraa hepalo hafelo'a ma na notomai fagianaa, ma'uaa fei fana na neneraa watauda barafea ma na notomai wanewanea.

<sup>17</sup> Uaa a'a fei barafeaa hemea ua rama'a, fei ma'ea na nogipelao a'a mei rama'a mei ma si'ei, ana napa'aa fa'ua ba a'a ena rona tonaa fei baua rawani'aa mei Haidaa ma fei fana ba ro'aa wanewane a'a mei Haidaa, rowe pa'i harena a'a hemea ua rama'a, Jesus Christ.

<sup>18</sup> Si'ei ba hepalo ua barafea na notonamii fei fagianaa minaa ei rama'a, ana ale'ei, hepalo ua rawani'a bigi'a, fei fawanewanea, na fani harena a'a minaa ei rama'a.

<sup>19</sup> Uaa a'a fei barafeaa hemea ua rama'a, watauda rama'a rona hafelo, ana ale'ei, a'a fei rawani'a bigi'aa hemea ua rama'a, watauda, ro'aa wanewane.

<sup>20</sup> Fei law na nomai ba ei barafea nei nogipelao. Ma'uaa i nogipelao ei barafea, fei rawani'aa mei Haidaa, ana fi gipedilao

<sup>21</sup> ma ana ale'ei ba ei hafelo'a na nogipelao fininaa fei ma'ea, ana ale'ei, fei rawani'a fanaa mei Haidaa nei nogipedilao a'a fei wanewanea ba nei fani fei harena lomi i pedutoo, fei i nomai a'a Jesus Christ mei Fasuu o'ou.



## 6

*Ona Ma'e a'a ei Hafelo'a ma Werawera a'a Christ*

<sup>1</sup> O ware batanai—o bigi'uaiialao ei hafelo'a ba fei rawani'a nei bauanaidiai?

<sup>2</sup> Pa'aa lo'e! Ona ma'edii a'a ei hafelo'a; hee, o'aa gutabatanaidilao wagina?

<sup>3</sup> Haa, lomi hamona aida ba minaa o'ou eni ona pudugufai a'a Christ Jesus, ona pudugufaifipui a'a fei ma'eana?

<sup>4</sup> Si'ei, ona ma'e ma i'ifaifipui a'ana wagii fei pudugufaia ba ana ale'ei Christ na asi'aa a'a fei ma'ea fininaa fei haweraa mei Ama ma o'ou anaa, o'aa guta a'a fei manufau harena.

<sup>5</sup> Ma nabaa ona panafipui a'ana a'a fei ma'eana, napa'aa fa'ua ba o'aa panafipui a'ana wagii fei asi'anana.

<sup>6</sup> Uaa, ona aida ba fei maumau o'ou mina na fatawafipui a'ana ba ei hafelo'aa hudi unu nei pa'ai wagina ba\* lomidiai o'aa humuwai a'a ei hafelo—

<sup>7</sup> uaa hini na ma'e na ala a'a ei hafelo'a.

<sup>8</sup> Ma nabaa ona ma'efipui a'a Christ, ona aida ba opowe ofipui a'ana.

<sup>9</sup> Uaa ona aida ba hamatee Christ na asi'aa a'a fei ma'ea, lomi ba i ma'ediai. Fei ma'ea, lomi na fai famamoia.

<sup>10</sup> Fei ma'ea, fei ina ma'e wagina, ina ma'e ba i fapedugaa ei hafelo'a hepoa ua ma lomidiai; ma'uaa fei harena, fei hia na pa'i, na ofipui a'a mei Haidaa.

---

\* **6:6: 6:6** O, hudi unu nei peduno'oa ba

11 Ana ale'ei, hamonei nara ba hamona ma'edii a'a ei hafelo'a, ma'uaa hamona pa'i harena a'a mei Haidaa uaa Christ Jesus.

12 Si'ei, a'a ei hafelo'a, apuna fafeloaa ei unuu hamu'ou, ei hudi unuu ma'ea ba hamo'aa neneraa ei hafelo'a nunumiaa ei unuu hamu'ou.

13 Apuna fanaa ei hudi unuu hamu'ou a'a ei hafelo'a ba o biginaa ei hafelo'a wagina, ma'uaa hamonei fanaa ana hamu'ou a'a mei Haidaa, ale'ena ei rona wala'aa a'a fei ma'ea ma oa a'a ei rona werawera; ma hamonei fanaa ei unuu hamu'ou a'ana ba i biginaa ei wanewanea.

14 Uaa ei hafelo'a, lomi i famamooa hamu'ou uaa abaa hamu'ou panii fei law, uaa hamu'ou panii fei rawani'a.

### *Humuwaa fei Wanewanea*

15 Tamanu naranaraa hamu'ou? O bigi'aa ei hafelo'a uaa abaa o'ou panii fei law, ma'uaa o'ou panii fei rawani'a? Pa'aa lomi!

16 Haa, lomi hamona apa'ia ba nabaa hamona ugainaa hemea ba hamu'ou humuwana, hamu'ou humuwaa mena hamona guainia? Nabaa hamu'ou humuwaa ei hafelo'a, i notonaa hamu'ou a'a fei ma'ea. Nabaa hamu'ou humuwaa fei guaiawarea, i fani harena a'a hamu'ou.

17 Ma'uaa pa'aa ware 'ta' a'a mei Haidaa ba hamonado'o humuwai a'a ei hafelo'a, ma'uaa hamonawemina guaipa'aa fei mau feferoi, fei na ude panii hamu'ou.

18 Hamona ala a'a ei hafelo'a ma humuwai a'a fei wanewanea.

19 A ware ale'ei mau wareaa rama'a, uaa hamona raflele a'a ei unuu hamu'ou, ana ale'ei mina, ei hamona'aida fanaa ei unuu hamu'ou a'a

ei lomi na fafa'arai ba ei hafelo'a i nogipelao, ale'ei ba hamu'ou humuwai wagina. Si'ei, e'eni hamonei fanaa ei unuu hamu'ou a'a fei wanewanea, fei i notonaa hamu'ou a'a tamanu ina fafa'arai ba hamu'ou humuwai wagina.

<sup>20</sup> Ei hamu'ou humuwai a'a ei hafelo'a, hamona ala a'a fei famamoaa fei wanewanea.

<sup>21</sup> Tamanu rawani'ana hamo'aa tonia e'eni wagii ei bigi'aa hamu'ou na famamafa mina? Ei manumanu ei, pono'ana, ma'ea.

<sup>22</sup> Ma'uaa, si'ei ba hamona ala a'a ei hafelo'a e'eni ma hamonawe humuwai a'a mei Hidaa, fei fua wagina, fafa'araia ma i dinaa a'a fei harena lomi i pedutoo.

<sup>23</sup> Uaa pono'aa ei hafelo'a, ma'ea. Ma'uaa fei fanaa mei Hidaa, harena lomi i pedutoo, fei i norai a'a† Christ Jesus, mei Fasuu o'ou.

## 7

### *Hepalo Warea Hanunu wagii fei Lalaia*

<sup>1</sup> Ena lofuu, haa—lomi hamona aida ba fei law i famamoaa hemea nopa'aloo fei ma'eana (uaa, u'ei warenaa a'a ena rona apa'aa fei law)?

<sup>2</sup> A fa'arewaia ale'ei ba wagii fei law, nabaa hemea pifine na pa'i harona, inei gutafipui a'a mei harona nopa'aloo fei ma'eana, ma'uaa nabaa mei haroo mei pifine na ma'e, ina ala a'a fei law lalaia.

<sup>3</sup> Si'ei, nabaa ina lalainaa hemeadi ai wawane, ei ana fi werawera harona, rona ware ba hia, na fiharoharoipa'ai. Ma'uaa nabaa ina ma'e mei harona, hia na ala a'a fei law lalaia ma a'a ba

---

† 6:23: 6:23 O, wagii

ina fiharoharoipa'ai nabaa ina lalainaa hemeadiwai wawane.

<sup>4</sup> Si'ei, ena lofoo, ana hamona ma'edii a'a fei law uaa fei hudi unuu Christ ba hamonei oafipui a'a hemeadiwai—mei na asi'aa a'a fei ma'ea ba onei fuua a'a mei Haidaa.

<sup>5</sup> Uaa ei i famamooa o'ou fei maumau hafelo'a, fei law na fa'asi'anaa fei hafelo'a maumau o'ou,\* hee, ona tonaa fei fuua fei ma'ea.

<sup>6</sup> Ma'uaa e'eni, nabaa o ma'e a'a ei na o panarofaa o'ou mina, ona ala a'a fei law ba o neneraa fei manufau talaa fei Spiriti ma a'a ba ale'ei fei watanai talaa fei law.

### *Ote'otei a'a ei Hafelo'a*

<sup>7</sup> O ware batanai? Hafelo'a fei law? Pa'aa lomi! Nabaa lomi fei law, lomi a apa'ia tamanu na hafelo. Uaa lomi ba a apa'aa hanuu fei nanamaia nabaa lomi na ware fei law ba, “Apuna nanamai.”

<sup>8</sup> Ma'uaa a'a fei law, ei hafelo'a na fani tala ba i fanoramiaa watauda mau nanamaia a'au. Uaa, nabaa lomi law, na ma'e ei hafelo'a.

<sup>9</sup> Mina, ei lomi law bana'aa po'o sifei, ma'uaa ipowe nomai fei law, ei hafelo'a na asi'aa ma yau na ma'e.

<sup>10</sup> Una fanunupa'ia ba ana fei law ua, fei ba i fani harena, pa'aa sifei fei i fanoramiaa fei ma'ea.

<sup>11</sup> Uaa a'a fei law, ei hafelo'a na fani tala ba i sifi'au ma ana fei law na fama'ea.

<sup>12</sup> Si'ei, fei law na apunai ma ei warea wagina. Ina wanewane ma rawani.

<sup>13</sup> Nabaa ale'ei, hanuna ba fei na rawani i fani ma'ea a'au? Pa'aa lomi! Ma'uaa ba unei fanunu'apa'aa ei na hafelo, una to ma'ea wagii fei

\* **7:5: 7:5** O, fei nunumiaa unuu o'ou; v. 25 ana

law, fei na rawani ba wagina, o aida ba ei hafelo'a napa'aa hafelo.

<sup>14</sup> Ona aida ba fei law, manumanuu spiriti; ma'uaa yau, lomi na pa'i fei maumau spiriti. Yau na oa ua ale'ei humuwa a'a ei hafelo'a.

<sup>15</sup> Ei unei'aa bigi'ia, lomi na aida ba tani afane bigi'uaia. Uaa, tamanu a nunuminia ba a bigi'ia, lomi na bigi'ia. Ma'uaa ei lomi na nunuminia ba a bigi'ia, una bigi'ia.

<sup>16</sup> Ma nabaa a bigi'aa tamanu lomi na nunuminia, una uga ba fei law, ina rawani.

<sup>17</sup> Hee, abaa yau una bigi'ia, ma'uaa ei hafelo'a, ei na oa laloo iau.

<sup>18</sup> Una aida ba lomi hepalo rawani'a manumanu na oa laloo fei hafelo'a naranarau.† Uaa, nunumiau ba a bigi'aa ei rawani'a, ma'uaa lomi na bigi'ia.

<sup>19</sup> Uaa, fei bigi'au, abaa fei rawani'a ale'ei nunumiau; agia, ei hafelo'a, ei lomi na nunuminia—una'aida bigi'uaia.

<sup>20</sup> Ma nabaa a bigi'aa ei lomi na nunuminia, a'a ba yau na bigi'ia, uaa, bigi'aa ei hafelo'a laloo iau.

<sup>21</sup> Si'ei, una fanunupa'ia ba fei maumau bigi'a i ale'ei: Ei una nunuminia ba a bigi'aa ei rawani'a, ei hafelo'a ana na oafipui a'au.

<sup>22</sup> Uaa laloo iau, na ni'eni'e a'a fei law mei Haidaa;

<sup>23</sup> ma'uaa una fanunupa'aa hefaa maumaudiai fi bigi unuu ma fiforainaa fei naranarau ma fafaiau ba una bobo'ai a'a fei maumau ei hafelo'a, ei na biginaa unuu.

---

† 7:18: 7:18 O, fei nunumiaa unuu

24 Yau, namina faloloa'i! Hini i hadumau a'a feni hudi unuu ma'ea?

25 A ware 'ta' a'a mei Haidaa—uaa Jesus Christ, mei Fasuu o'ou!

Si'ei, a'a fei naranarau, yau hemea humuwa a'a fei law mei Haidaa, ma'uaa a'a fei hafelo'a maumau, yau humuwa a'a fei law ei hafelo'a.

## 8

### *Fei Harena a'a fei Spiriti*

1 Si'ei, e'eni, lomi i pa'i fagianaa a'a ei rona oafipui a'a Christ Jesus.\*

2 Uaa, a'a Christ Jesus, fei maumau fei Spiriti, fei i fani harena, na alarau a'a fei maumau ei hafelo'a ma fei ma'ea.

3 Uaa, tamanu lomi na hawia ba i bigi'ia fei law hamatee na fafauia fei maumau ei hafelo'a,† mei Haidaa na bigi'ia a'a fei aloanarai mei Na'una fininaa hudi unu, ana ale'ei ei hafelo'a rama'a, ei rona pa'i hudi unuu ro'ou. Ma hia, ale'ei hepalo fana ba i siminaa ei hafelo'a. Ma si'ei, i dududuaa ei hafelo'a, ei na oa tapuu ei hafelo'a rama'a‡

4 ba i fawanewaneia a'a o'ou tamanu na ware fei law ba onei pono'ia. Ina bigi'ia a'a ei lomi rona neneraa ei maumau hafelo'a, ma'uaa rona neneraa fei Spiriti.

5 Ei rona neneraa fei maumau hafelo'a, rona au-gaa ei naranaraa ro'ou a'a tamanu na nunumina fei maumau hafelo'a; ma'uaa ei rona neneraa fei

---

\* **8:1: 8:1** Hefi'a we ne'ia ba *Jesus, mei lomi na tatalai wagii fei hafelo'a maumau ma'uaa wagii fei Spiriti.* † **8:3: 8:3** O, *fei nunumiaa unu;* vv. 4, 5, 8, 9, 12 ma 13 anaa ‡ **8:3: 8:3** O, *oa tapuu ei nunumiaa unu*

Spiriti, rona augaa ei naranaraa ro'ou a'a tamanu na nunumia fei Spiriti.

<sup>6</sup> Fei naranaraa ei hafelo'a rama'a,§ ma'ea, ma'uaa fei naranara i famamoia fei Spiriti na pa'i harena ma gutafarawania;

<sup>7</sup> fei hafelo'a naranara\* na siba a'a mei Haidaa. Lomi i guaipa'aa fei law mei Haidaa ma ana lomi i hawia ba i guaipa'ia.

<sup>8</sup> Ei na famamoaa ro'ou fei maumau hafelo, lomi ro'aa fani'eni'ea mei Haidaa.

<sup>9</sup> Ma'uaa abaa na famamoaa hamu'ou fei mau-mau hafelo'a, uaa hefei Spiriti—nabaa fei Spiritii mei Haidaa na oa laloo iaa hamu'odu. Ma mei lomi na pa'i fei Spiritii Christ, abaa hia maroaa Christ.

<sup>10</sup> Ma'uaa nabaa Christ, i laloo iaa hamu'ou, fei hudi unuu hamu'ou na ma'e wagii ei hafelo'a, ma'uaa ei spiritii hamu'ou na pa'i harena wagii fei wanewanea.

<sup>11</sup> Ma nabaa fei Spiritii mei i fa'asi'anaa Jesus a'a fei ma'ea na oa laloo iaa hamu'ou, mei i fa'asi'anaa Christ wagii fei ma'ea ana i fani harena a'a fei hudi unuu hamu'ou uaa fei Spiritina, fei na oafipui a'a hamu'ou.

<sup>12</sup> Si'ei, ena lofuu, ona pa'i hepalo bigi'a ba onei bigi'ia, ma'uaa a'a ba bigi'a wagii fei maumau hafelo'a ba onei nenegia.

<sup>13</sup> Uaa, nabaa hamo'aa neneraa fei maumau hafelo'a, hamopa'aa ma'e; ma'uaa nabaa a'a fei Spiriti, hamo'aa fama'ea ei hafelo'a bigi'aa fei hudi unu, hamowe pa'i harena,

---

§ 8:6: 8:6 O, *Fei naranaraa wagii ei nunumiaa unu* \* 8:7: 8:7 O, *fei naranaraa wagii ei nunumiaa unu*

14 uaa ena rona neneraa fei Spiritii mei Haidaa, ro'ou, na'una.

15 Uaa fei Spiriti tonaa hamu'ou abaa na fahumuwaitinaa hamu'ou wagii fei mama'aua, ma'uaa fei spiriti ba hamu'ou na'una.† Ma i a'ana, ona harofia ba “Abba, O'ama.”

16 Fei Spiriti ana unaia na u'ufanaa fei spiritii o'ou ba o'ou, na'uu mei Haidaa.

17 Ma nabaa o'ou na'u, te, opowe tonaa manu-manu ro tonia ei na'uu mei Haidaa, ana ale'ei fei na tonia Christ ba nabaa o'aa tonaa ei fi'ina, ana o to fei hawerana.

### *Fei Hawera i Nomai Hinene*

18 Yau na nara ba ei fi'iaa o'ou e'eni, lomi o hawawagipa'ia a'a fei hawera iwe fama'aiaa o'ou.

19 Minaa ei famamarana, rona oma'a fininaa o'onaia unu nopa'aloo fei ba i uniaa ei na'uu mei Haidaa.

20 Uaa minaa ei bigi'aa panina, na nanamuinia ba lomi hanuu ro'ou. Ma a'a ba nunumiaa ro'ou ale'ei, ma'uaa nunumiaa mei i augia ba i fa'o'onainaa unuu ro'ou

21 ba ro'aa ala a'a fei maroroa ma tonaa fei rawani'a gutanaa ei na'uu mei Haidaa.

22 Ona aida ba minaa ei bigi'aa panina, rona ai'ai nopa'amii e'eni ana ale'ei fei fi'iaa hemea pifine ba i wanini.

23 Ma abaa si'ei ua, hamatee ana o'ou, o'ou ena na tonaa fei rawarawa fuua fei Spiriti, ana ona ai'ai laloo iaa o'ou, eni oi oma'aia ba i taweaa o'ou ale'ena na'una a'a fei ponohadiwe'ia ei hudi unuu o'ou.

---

† 8:15: 8:15 O, taweana



24 Uaa, wagii feni o'onaia unu ona tela. Ma'uaa fei o'onaia unu ona fanunupa'ia, abaa pa'aa o'onaia unu. Hini i o'onai ununa a'a tamanu na pa'idii?

25 Ma'uaa nabaa na o'onai unuu o'ou a'a tamanu otawe pa'i, te, onei oma'a fininaa ofasi'ia.

26 Ana ale'ei, fei Spiriti na hadumaa o'ou a'a ei rafilelea o'ou. Lomi ona aida ba o'aa lafulafunaa tamanu, ma'uaa ba i hadumaa o'ou fei Spiriti, ana unaia na umuinaa o'ou fininaa ai'aiga, uaa lomi paolaa warea ba o warepa'ia.

27 Ma mei na aida ei naranaraa o'ou, na apa'aa fei naranaraa fei Spiriti, uaa ba i hadumaa o'ou, fei Spiriti na umuinaa ei apunai rama'a ale'ei nunumiaa mei Haidaa.

### *Onapa'aa Muadii*

28 Ma ona aida ba a'a minaa ei manumanu, mei Haidaa i bigi'aa ei rawani'a a'a ei rona haguia, † ei § ina lala'aa ro'ou a'a ei nunumiana.

29 Uaa ei rama'a, ei inadii apa'idigaa ro'ou, ana a'a ro'ou inadii augia ba ronei neneraa fei mau-mau mei Na'una ba hia, ale'ei uma'ua dupuaa watauda filofui.

30 Ma a'a e'ei, inadii bigi'ia ba ro'aa batanai ma ana na lala'aa ro'ou. Ei ina lala'aa ro'ou, ana ina fawanewaneaa ro'ou; ei ina fawanewaneaa ro'ou, ana ina fanaa fei hawerana a'a ro'ou.

31 Ma si'ei, o'aa ware batanai a'a fei? Nabaa mei Haidaa, hia a'a o'ou, hini ba i papa'aa o'ou?

---

† 8:28: 8:28 Hefi'a ne'ia ba, *Ma o'ouna aida ba minaa ei manumanu i farawaninaa ei rona haguua mei Haidaa* § 8:28: 8:28 O, ma biginaa ei rona haguia ba fa'a'asi'aa tamanu ina rawani—a'a ei

<sup>32</sup> Mei lomi na utofe'ainaa mei Na'una, ana sime i mei i fani'uaia a'a minaa o'ou—ana iwepa'aa fanaa o'ou minaa ei manumanu a'ana, lomi pono'ana.

<sup>33</sup> Hini i ware ba rona tata ei rafeiaa mei Haidaa? Mei Haidaa, ana hia fawanewanea.

<sup>34</sup> Hini ba i dududuaa o'ou? Christ Jesus, mei na ma'e ma asi'aa, ifi guta pepe i ma'au mei Haidaa ma ana fi umuinaa o'ou.

<sup>35</sup> Hini ba i bitaweaa o'ou a'a fei haguaa Christ? Tamanu i bitaweaa o'ou? Ei hafelo'a? Ei awataa? Ei haperaraia? Fei mouabiabia? Fei ba lomi lawalawa? Ei manumanu hafelo? Fei wadu?

<sup>36</sup> Ana ale'ei fei ne'aia:

Hamatee yoi, hai'ouna oa i ma'aa fei ma'ea minaa ei arewaa;

hai'ou ale'ei ei sipsipi, ei ba ro'aa fo'afama'ea ro'ou.”

<sup>37</sup> Lomi. A'a minaa ei manumanu ei, onapa'aa muadiai uaa mei na haguaa o'ou.

<sup>38</sup> Uaa unaminapa'aa aida ba eni manumanu ale'eni ma'ea, harena, ei alo'alo, ei pigea,\* ei manumanu e'eni, o hinene, o hepalo manumanu na pa'i forafora,

<sup>39</sup> ei tarea manumanu o walaloaa manumanu, o hepaldiai manumanu a'a minaa ei bigi'aa panina, lomi na hawia ba i bitaweaa o'ou a'a fei haguaa mei Haidaa, fei a'a Christ Jesus, mei Fasuu o'ou.

## 9

### *Fei Nunumiaa mei Haidaa*

---

\* **8:38: 8:38** O, ei forafora i pafea

<sup>1</sup> Yau na oafipui a'a Christ ma a warefa'uai—lomi ba a warefasifi ma laloo fei naranarau fipuinaa fei Spiriti Apuna, ana na uga ba fa'ua—

<sup>2</sup> namina faloloa'i ma na fi'i naranarau.

<sup>3</sup> Uaa nunumiau ba yau ma ei lofuu, hai'ou'aa filoginaa ei gutanaa hai'ou ale'ei ba yau, na hafelo i pudaa mei Haidaa ma lomi na pa'i Christ ma ei pa'aa gufuu, ronei pa'i Christ,

<sup>4</sup> ei Israel. Uaa ei rama'a ei, ba ro'ou na'uu mei Haidaa, ba ro tonaa fei haweraa mei Haidaa, ei fi'ugaia, fei law, fei losuia ma ei difa'unaia.

<sup>5</sup> Noramiaa ro'ou a'a ei ama mina ma Christ hia pai ro'ou ma ana hia Haidaniaa minaa ei manu-manu ma o'aa uduginia ranimai ranimai!\* Amen.

<sup>6</sup> Abaa ale'ei ba fei wareaa mei Haidaa na pasi. Uaa minaa ei pai Israel, a'a ba minaa ro'ou Israel.

<sup>7</sup> Ma nabaa ro'ou paina, a'a ba minaa ro'ou, pa'aa na'uu Abraham. Agia, hamatee na udedii fei ne'ia ba, “A'a Isaac, owe pa'i paimu.”

<sup>8</sup> Si'ei, a'a ba ei na'u waniniaa rama'a, ro'ou pa'aa na'uu mei Haidaa, ma'uaa ei na'uu fei difa'unaiaa mei Haidaa, ro'ou, pai Abraham.

<sup>9</sup> Uaa inadii warefa'unai ale'ei: “A'a fei pa'aa au, a hadiwe'imai ma Sarah, iwe pa'i hemea baduu wawane.”

<sup>10</sup> Ma hepalodiai, laguei na'uu Rebekah, mei amaa lagua, hemea ua, Isaac, mei ana amaa o'ou.

<sup>11</sup> Ma'uaa laguei wataa, ei lagutaa wanini, o bigi'aa hepalo rawani'a o hafelo'a manumanu—si'ei ba mei Haidaa i bigi'aa ei nunumiana

---

\* **9:5: 9:5** O, Christ, mei hia na pafeiainaa minaa ei. Uduginaa mei Haidaa ranimai ranimai! O, Christ. Mei Haidaa, mei na pafeiainaa minaa ei nei to udugia ranimai ranimai!

<sup>12</sup> ma a'a ba i nofipuimai a'a ei bigi'aa ei rama'a, uaa hia mei rafeia—ina warenaa a'a mei pifine ba, “Mei uma'ua, hia, nafii mei umugina.”

<sup>13</sup> Ana ale'ei fei ne'aia: “Jacob, una haguia, ma'uaa Esau, na bidibidi unuu a'ana.”

<sup>14</sup> Si'ei, o ware batanai wagina? Ba mei Haidaa, lomi na wanewane? Pa'aa lomi!

<sup>15</sup> Uaa ina warenaa a'a Moses ba,  
“Yau, a faloloa'inaa hini una nunuminia  
ma farawaninaa hini una nunuminia.”

<sup>16</sup> Si'ei, mei Haidaa na rafeinaa hemea rama'a uaa fei faloloa'iana ma a'a ba i rafeinia uaa fei nunumia o bigi'aa mei rama'a mei.

<sup>17</sup> Uaa fei Bu'u Apuna na warenaa a'a Pharaoh: “Una fa'ufalarainio a'a fei bigi'a ba a fama'aiaa fei faufauu a'amu ba fei harau nei ba'a i tadiwe'aiaa feni malagufu.”

<sup>18</sup> Si'ei, mei Haidaa i faloloa'inaa mei nunumiana ma i fawaiwainaa tabaa mei abaa nunumiana.

<sup>19</sup> Narau ba hemea hamu'ou i warenaa a'au ba, “Nabaa ale'ei, tani ei ba mei Haidaa i aunaa unuu o'ou? Uaa hini o'ou i faharea a'a fei nunumiana?”

<sup>20</sup> Ma'uaa yoi hini ba o warefani a'a mei Haidaa? “Mei famamara'uamaia, ana i warenaa a'a mei i famamaraia ba, ‘Tani o'aa bigi'au ale'eni?’ ”

<sup>21</sup> Mei tafitafi'a, lomi ba i tafi'aa ei nunumiana? Hefi'a hapena na pa'i baua bigi'ana ma hefi'a, lomi.

<sup>22</sup> Mei Haidaa na nunuminia ba i fama'aa fei sibana ma faufauna, ma'uaa ina apitainaa fei sibana a'a tamanu nadii augia ba i bigugua.

<sup>23</sup> Ma ina bigi'aa fei ba i fama'aa fei baua rawani'ana a'a ei na faloloa'inaa ro'ou, ei nadii augia ba ro'aa tonaa fei hawerana.

24 Ma ana ina bigi'aa fei a'a o'ou eni rafeiana ma abaa noramiaa o'ou a'a ei Jew ua, ma'uaa a'a ei Gentile anaa.

25 Ana ale'ei, ei wareana a'a fei ne'aiaa Hosea:  
 “Ena abaa gufuu, a ware ba ro'ou, rama'aa gufuu;  
 ma mei pifine abaa ha'eu, a ware ba ha'eu,”

26 ma,

“Iwe nomai ana yei, fawelei rona guainaa fei  
 warea ba,  
 ‘Hamu'ou, abaa gufuu,’  
 ropowe guainia ba ro'ou, ‘na'uu mei Haidaa, mei i  
 oalao.’ ”

27 Isaiah na ai'aigaa ei Israel ba:

“Fa'ua ba fei puduu ei Israel ale'ei fei puduu ei piye  
 i didipisii,  
 ma'uaa hememea ua i tela.

28 Uaa mei Fasu iwepa'aa bigi'aa  
 fei dududuana a'a feni malagufu ma imina  
 tale ma i ha'iai.”

29 Ale'ei nadii wareia Isaiah:

“Nabaa mei Fasu, mei Faufaua,  
 lomi i augaa hefi'a dufuu pai o'ou,  
 ana o'aa ale'ei Sodom ma Gomorrah.”

*Lomi na We'i fei Naranaraa ei Israel*

30 O ware batanai a'a fei? Ei Gentile lomi rona labaginaa tamanu na wanewane, ma'uaa rona pa'aa fei wanewanea, fei na nofininamii fei we'iaa naranara;

31 ma'uaa ei Israel, ei rona neneraa fei law ba ro'aa wanewane, lomi rona tonia.

32 Tani ipo'o biyei? Hamatee fei lalabagiaa ro'ou, abaa a'a fei we'iaa naranara, ma'uaa ale'ei manumanu ba ro tonia a'a ei bigi'aa ro'ou. Rona alabe a'a fei “mugoo alabe'a.”

33 Ale'ei fei ne'aia:  
 “Ma'aia, yei Zion una augaa hepalo mugoo i  
     fa'alabe'aa ei rama'a,  
     hepalo na'a i fapasiaa ro'ou,  
 ma hini i augaa naranarana a'ana, lomi iwe oanaa  
     fei mamafaa.”

## 10

1 Ena lofuu, fei nunumiau ma fei lafulafuau a'a  
 mei Hidaa sifei ba ei Israel, ronei tela.

2 Uaa a u'ugaa ro'ou ba rona refurefu a'a mei  
 Hidaa, ma'uaa ei refurefuaa ro'ou, fei fasuna  
 abaa a'a fei apa'a.

3 Hamatee lomi rona apa'aa fei wanewanea,  
 fei noramiana a'a mei Hidaa ma si'ei ba roi  
 labagi'uaia a'a ei naranaraa ro'ou, lomi rona fafe-  
 fenaa a'a fei wanewaneaa mei Hidaa.

4 Christ, mei na fafa'uainaa fei law ba nei pa'i  
 wanewanea a'a minaa ei rona narafawe'i.

5 Moses na ne'i ba fei wanewanea a'a fei law  
 ale'ei: “Hini i neneraa eni manumanu eni, i oa  
 wagina.”

6 Ma'uaa fei wanewanea, fei i nofininamii  
 we'iaa naranara, na ware ba, “Apuna nara-  
 nara laloo iamu ba, ‘Hini i dinaa pafea?’ ” (ba i  
 fa'upuaree Christ pu)

7 “O, ‘Hini i upunaa fei walaloo?’ ” (ba i  
 fa'asi'anamii Christ a'a fei ma'ea).

8 Ma'uaa ina ware batanai? “Fei warea na rafi'i  
 a'amu; ina ude umumu ma laloo iamu,” fei warea  
 ba onei narafawe'i, fei oi u'ugia:

9 Ba nabaa o warenaa umumu ba “Jesus hia  
 Fasu,” ma na we'i fei naranaramu ba mei Hidaa  
 na fa'asi'ania a'a fei ma'ea, te, opowe tela.

<sup>10</sup> Uaa wagii fei naranaramu, ona narafawe'i ma wanewane wagina ma a'a fei umumu ona wareia ma ona tela wagina.

<sup>11</sup> Ale'ei i ware fei Bu'u Apuna, “Hini i augaa fei naranarana i a'ana, lomi iwe oanaa fei mamafaa.”

<sup>12</sup> Uaa lomi na u'ugai ei Jew ma ei Gentile—hemea ua Fasuu ro'ou ma hia, Fasuu minaa ro'ou ma namina haweginaa minaa ei rona lala'ia,

<sup>13</sup> uaa, “Hini i lala'aa fei haraa mei Fasu, ipowe tela.”

<sup>14</sup> Batanai ba ro'aa lala'aa mei lomi rona narafawe'i a'ana? Ma batanai ba ro'aa narafawe'i a'a mei rotawe guainaa u'ugana? Ma batanai ei ba ro'aa guainaa u'ugana nabaa lomi nemea i u'ufanaa ro'ou?

<sup>15</sup> Ma batanai ba nemea i u'ugia nabaa hefi'a, lomi rona aloia? Ale'ei fei ne'aia, “Namina fanana-mai pinee ei rona talaitonaa fei rawani'a warea!”

<sup>16</sup> Ma'uaa abaa minaa ei Israel, rona tonaa fei rawani'a warea. Uaa Isaiah na ware ba, “Mena Fasu, hini na guaipa'aa fei u'ugaa hai'ou?”

<sup>17</sup> Si'ei, fei we'iaa naranara i nomai a'a fei guaipa'aa ro'ou fei u'uga ma fei u'uga, guaiaa ro'ou a'a fei wareaa Christ.

<sup>18</sup> Ma'uaa a i'igai: Lomi rona guainia? Hi'i, rona guainia:

“Ei lao ro'ou, namina aununaa tadiwe'aiaa malagufu,

ei wareaa ro'ou namina talepedunaa feni ano.”

<sup>19</sup> A i'igidiai: Lomi na arewa a'a ei Israel? Fama'a, na ware Moses,

“A fapunepunee hamu'ou a'a ei gufu lomi rona pa'i haraa ro'ou;

a fasibaiaa hamu'ou a'a hepalo gufufu, lomi  
apa'aa ro'ou.”

<sup>20</sup> Ma Isaiah na warefawe'i ba,

“Rona bapa'au, ei abaa roi labaginau;  
una fa'arewa a'a ei abaa rona lala'au.”

<sup>21</sup> Ma'uaa ina u'ugaa ei Israel ale'ei,

“Mina fei arewaa una arereifanaa gueni paniu a'a  
ei barafea, ei waiwai tabaa.”

## 11

### *Ei Dufuu Israel*

<sup>1</sup> Si'ei a i'igai ale'ei ba: Haa, mei Haidaa na ofadugaa ei rama'a gufuna? Pa'aa lomi! Yau, ana Israel, hemea pai Abraham, a'a fei maroaa Benjamin.

<sup>2</sup> Mei Haidaa lomi na ofadugaa ei rama'aa gufuna, ei nadii rafeinaa ro'ou. Lomi hamona aida tamanu na wareia fei Bu'u Apuna laloo fei u'ugaa Elijah—batanai i i'iginaa mei Haidaa ba nei fafelooa Israel?

<sup>3</sup> Ina ware, “Mena Fasu, rona fo'afama'ea ei mamama'a ma bi'o'oa ei tawahafi na apunai; unaa yau dufu; ma ba ro'aa fo'afama'ea.”

<sup>4</sup> Ma tamanu ei wareaa mei Haidaa a'ana? “Unadii augaa oloromeai pufaba'a, ei lo'e rona fa'unaa du'uu ro'ou a'a Baal.”

<sup>5</sup> Ma, ana ale'ei, a'a fei au e'eni, na pa'i dufuu rama'a, ei na rafeinaa ro'ou fei rawani'ana.



<sup>6</sup> Uaa manumanuu fei rawani'ana ma abaa manumanu bigi'aa rama'a. Uaa, nabaa na hawiaa ei bigi'aa rama'a, te, lomi hanuu fei rawani'ana.\*

<sup>7</sup> Tani ei? Fei ronamina nunuminia ma lal-abaginia ei Israel, lomi rona tonia, ma'uaa ei ina rafeinaa ro'ou, rona tonia. Ei rawarawa, namina waiwai tabaa ro'ou,

<sup>8</sup> ale'ei fei ne'aia:

“Mei Haidaa na fanaa ro'ou hepalo spiritii poapoa, ma puda ba lomi ro'aa fanunupa'i ma adia ba lomi ro'aa guaipa'i nopa'amii wagienu.”

<sup>9</sup> Ma David na ware:

“Fei tawaa ro'ou, i oanaa ale'ei fahumamani, ale'ei waofahabehabe ma ale'ei alabe'a. Ma fei, aree ro'ou.

<sup>10</sup> Ei puda ro'ou nei roro ba lomi ro'aa fanunupa'i ma ei uguu ro'ou nei hawi no'oa.”

### *Ei Rara, Rona Fabana'ia a'a Hepalodiai Haihai*

<sup>11</sup> Hepalodiai, a i'igai ba: rona pasi'alabe ale'ei ba lomi ro'aa asi'adiiai? Pa'aa lomi! Ma'uaa a'a ei barafeaa ro'ou, fei tala ba ro'aa tela na dinaa a'a ei Gentile ba i fapunepuneaa ei Israel.

<sup>12</sup> Ma'uaa nabaa hanuna sifei ba ei barafeaa ro'ou na fani tala a'a minaa ei rama'aa malagufu, ma tamanu ina pa'ai a'a ro'ou, hanuna sifei ba ei Gentile ro'aa pa'i talaa ro'ou, nabaa ale'ei, te fei hawegiaa ei Israel ipowe bauanaidiai ei ropowe tela!

---

\* **11:6: 11:6** Hefi'a ne'ia ba, lomi hanuu fei rawani'aa mei Haidaa. Ma'uaa nabaa a'a fei bigi'a, te abaa a'a fei rawani'aa mei Haidaa. Nabaa ale'ei rawani'a, fei bigi'a abaa fai bigi'a.

13 A warefanaa hamu'ou ena Gentile. Uaa yau apostle a'a ei Gentile, a bigifawe'i a'a fei bigi'au,

14 uaa na nara ba a fa'una'anaa punepunea a'a ei rama'aa gufuu ma fatela'anaa hefi'a ro'ou.

15 Uaa nabaa fei ofadugaa ro'ou i fawanewaneaa feni malagufu, te, nabaa ro'aa ugainia—haa, naraa hamu'ou ba lomi ro'aa filoginaa fei ma'ea ama'anaa fei harenaa?

16 Ma fei rawarawa faraa pidaua ba ro fanaa mei Fasu, nabaa hesuwi fei na apunai, minaa fei na apunai; ana ale'ei nabaa ei waraa hepalo haihai na apunai, ei rarana ana na apunai.

17 Hefi'a ei rara, ina fa'arafepasiaa ro'ou ma hamu'ou, ale'ei hepalo nusuu ei olive podu rona fabana'ia a'a hepalo haihai dupuaa hefi'a olive na udedii. Ma e'eni hamu'ou ale'ei ei rara, ei rona hunumaa fei ranu fei waraa fei pa'aa olive.

18 Si'ei, apuna famamagugua a'a ei rara ei. Nabaa hamo'aa bigi'ia, hamonei narama'aia ba a'a ba hamu'ou ena hamona urofaa fei wara, ma'uaa fei wara, fei i urofaa hamu'ou.

19 Hamowe ware ba, “Na fa'arafepasiaa hefi'a rara ba i fabana'au wagina.”

20 Fa'ua, ma'uaa ina fa'arafepasiaa ro'ou uaa rona ofadugia ma hamona u hamatee na we'i naranaraa hamu'ou. Apuna poronaa hamu'ou pafea, ma'uaa hamonei mama'au.

21 Uaa, nabaa mei Haidaa, lomi na'o panarofaa ei pa'aa rara, ana lomi ba i'o panarofaa hamu'ou.

22 Si'ei, hamonei narama'aiaa fei rawani'a ma fei sibaa mei Haidaa: fei sibana a'a ei rona pasi ma'uaa fei rawani'ana a'a hamu'ou, nabaa ha-

mona oafagugu a'a fei rawani'ana. Nabaa lomi, i balaisiminaa hamu'ou.

<sup>23</sup> Ma nabaa lomi rona'u ofadugia, iwe fabana'aa ro'ou, uaa mei Hidaa i fabanapa'idinaa ro'ou.

<sup>24</sup> Uaa nabaa inado'o balaitonaa hamu'ou a'a fei olive podu, fei na waiwai, ma'uaa ina fabana'aa hamu'ou a'a hepalo olive hape, ina madutadiai nabaa i fabana'aa ei raraa ei pa'aa haihai olive, ei ronado'o nomai a'ana.

*Minaa ei Israel, Ro'awe Tela*

<sup>25</sup> Ena lofuu nunumiau ba hamonei'aa poapoai a'a feni manumanu na ude'opa'ai o fa'upe'upei ba hamonamina pa'i apa'aa hamu'ou, uaa na wai-waidii tabaa ei Israel nopa'aloo fei pa'aa puduu ei Gentile rona tela.

<sup>26</sup> Ma si'ei, minaa ei Israel, ro'awe tela, ale'ei na wareia fei ne'aia:

“Mei fa'u'unaia i norai Zion  
ma filoginaa ei hafelo'aa Jacob,  
ei lomi na neneraa maumau mei Hidaa.

<sup>27</sup> Ma sifei, fei fi'ugaiu a'a† ro'ou ei a fapedugaa ei hafelo'aa ro'ou.”‡

<sup>28</sup> Na bidibidi unuu hamu'ou a'a ro'ou uaa fei rawani'a warea; ma'uaa a'a fei rafeia, ina haguua ro'ou uaa ei ama mina,

<sup>29</sup> uaa fei fanaa mei Hidaa ma fei rafeiana, lomi ba i filogii.

<sup>30</sup> Hamonado'o barafeaa mei Hidaa ma e'eni hamona tonaa fei faloloa'iana, uaa ei barafeaa ro'ou.

---

† 11:27: 11:27 O, fei fi'ugaiu ba abigi'ia a'a ‡ 11:27: 11:27 Isaiah 27:9

<sup>31</sup> Ana ale'ei, e'eni rona barafeia ba ana ronei tonaa fei faloloa'iaa mei Haidaa a'a fei rawani'ana, fei na fanaa hamu'ou.

<sup>32</sup> Uaa mei Haidaa na bobo'ainaa minaa ei barafea ba i faloloa'inaa minaa ro'ou.

### *Uduginaa mei Fasu*

<sup>33</sup> Oo, naminapa'aa walalo ma bauana fei naranara ma fei apa'aa mei Haidaa!

Lomi hemea ba i labaraipa'aa fei naranarana.  
Ma ei talana, lomi ba o nenegipa'ia!

<sup>34</sup> “Hini na apa'aa fei naranaraa mei Fasu?  
O, hini na aweinia?”

<sup>35</sup> “Hini na fani manumanu a'a mei Haidaa  
ba inei hodi'ia?”

<sup>36</sup> Uaa minaa ei manumanu, noramiaa ro'ou a'ana  
ma minaa ei manumanu i dinaa a'ana  
ma minaa ei manumanu i nomai uaa hia.  
I a'ana i oa fei hawera ranimai! Amen.

## 12

### *Fanaa Ana O'ou a'a fei Bigi'ana*

<sup>1</sup> Hamatee fei faloloa'iaa mei Haidaa, a i'igifawe'i a'a hamu'ou ena lofuu, ba hamonei fani'uaiaa ei hudi unuu hamu'ou ei hamo'ei guta ba fei fanaa hamu'ou nei apunai a'a mei Haidaa ma fani'eni'eia wagina—sifei, fei bigi'aa fei spiritii hamu'ou\* ba hamo'aa losuinia wagina.

<sup>2</sup> Apuna nenegidiaa fei maumau feni ano, ma'uaa hamonei filoginaa maumau hamu'ou wagii fei famanufauaa fei naranaraa hamu'ou. Hamo'aa bigidigaa fei, te, na hawia ba hamu'ou

---

\* **12:1: 12:1** O, sifei, fei na fibo'ii a'a hamu'ou

fanunupa'aa fei nunumiaa mei Haidaa, fei na rawani ma fafa'arai, fei ina ni'eni'e wagina.

<sup>3</sup> Uaa a'a fei rawani'a, fei ina fanau, a warefanaa minaa hamu'ou ba hamonei'aa nara ba hamona pafeai, ma'uaa hamonei narama'aia ba hamu'ou, rama'a batanai, ale'ei na fipupuduinaa fei we'iaa naranara, fei mei Haidaa na fanaa hamu'ou.

<sup>4</sup> Ana ale'ei, hememea o'ou, na pa'i hepalo ua pa'afina ma watauda maroana ma ei bigi'aa ei maroana, lomi na fimina'ei

<sup>5</sup> ma a'a Christ ana ale'ei—o'ou watauda, ma'uaa hepalo ua pa'afina ma hememea maroana nei oafipui.

<sup>6</sup> Ona pa'i u'ugai fana, ana ale'ei na puduaa tamanu ei rawani'a fana a'a o'ou. Nabaa fei fana a'a hemea ba neidii wareaa ei ba i nomai hinene, ana inei puduaa<sup>†</sup> fei we'iaa naranarana.

<sup>7</sup> Nabaa fei tonana ba nei hadumaa ei rama'a, inei hadumaa ro'ou; nabaa hia feroia, inei feroi;

<sup>8</sup> nabaa hia, ba i fawe'iaa naranaraa ei rama'a, inei fawe'ia; nabaa hia, ba i fanihaduma a'a ei rama'a, inei fanifa'a'a ua; nabaa hia famamoa, inei bigifawe'i; nabaa hia ba i faloloa'inaa hefi'a, inei bigiwiwiwidi ua.

### *Fei Hagua*

<sup>9</sup> Fei haguaa hamu'ou neipa'aa fa'ua. Fabidinaa unuu hamu'ou a'a tamanu na hafelo. Panarofaa tamanu na rawani.

<sup>10</sup> Hamonei firawanii ale'ei fei fihaguaiaa ei filofui. Aunaa hememeadiai i pa'udu.

<sup>11</sup> Hamonei refurefu ma fei spiritii hamu'ou nei unuwenuwe ei hamu'ou neneraa mei Fasu.

---

<sup>†</sup> **12:6: 12:6** O, *ponineneraa*

12 Hamonei ni'eni'e a'a fei o'onaia unu, ofasi'ia a'a fei au hafelo'a ma hamonei wewea lafulafua.

13 Fani ua a'a ei apunaia, ei lomi rona pa'i manu-manu. Hamonei fapala'ai taufagutanaa rama'a.

14 Haweginaa ei rona haperararaiaa hamu'ou; hawegi'uaiaa ro'ou ma apuna umuaa ro'ou.

15 Hamonei ni'eni'efipui a'a ei rona ni'eni'e; hamonei ai'aifipui a'a ei rona ai'ai.

16 Gutafirawanii a'a hememea. Apuna mamagugua, ma'uaa hamonei gutafipui a'a ei lomi haraa ro'ou.‡ Apuna aunaa hamu'ou pafea.

17 Apuna bigifafelo a'a nemea ba ina fafelo a'a hamu'ou. Hamonei fanunuma'aiaa ei bigi'aa hamu'ou ba nei rawani i pudaa minaa ei rama'a.

18 Nabaa na ma'atalaa, hamonei gutafarawani a'a minaa ei rama'a.

19 Apuna fania ale'ei hia na fafelo a'a hamu'ou, ena tafiu, ma'uaa rawa'a'afinia a'a fei sibaa mei Haidaa, uaa rona ne'inia ba: mei Fasu na ware, “Fei ba a fananamuinia, manumanuu; yau, a fawanewaneia.”

20 Agia:

“Nabaa na bao mei bidibidii unuu hamu'ou, faguia;

nabaa na sigigi, fani numana.

Nabaa hamo'aa bigi'ia ale'ei,

fei bigi'aa hamu'ou ana ale'ei ba hamona augaa ei bafuu hafi i tabana.”

21 Ei hafelo'a, inei'aa muainio, ma'uaa onei muainaa ei hafelo'a.

‡ 12:16: 12:16 O, ma'uaa hamonei bigi'aa ei na fawawaroro

# 13

## *Fafefenaa ei Bauaniaa Gufu*

<sup>1</sup> Minaa ei, ronei fafefenaa ei bauaniaa gufu, uaa lomi i pa'i hemea bauana nabaa abaa augaa mei Haidaa. Ei bauana, ei ro'aa guta, augaa mei Haidaa.

<sup>2</sup> Si'ei, hini i fadugeaa ei bauana na fadugeaa mei augaa mei Haidaa. Ma ei ro'aa bigi'ia ale'ei, ana roi to ua aree ro'ou a'a fei dududua.

<sup>3</sup> Uaa ei bauana, lomi ro'aa famama'auaa ei rona bigi'aa ei rawani'a, ma'uaa ei rona bigi'aa ei hafelo'a. Numiamu ba o'aa ala a'a fei famama'auaa ei bauana? Te, onei bigi'aa tamanu na wanewane ma iwe ware ba yoi, rawani'a rama'a.

<sup>4</sup> Uaa hia, nafii mei Haidaa ba i bigi'aa ei rawani'a a'amu. Ma'uaa, nabaa o bigifafelo, onei ma'au, uaa lomi i panaro'uaiaa fei wadu. Hia nafii mei Haidaa, hemea bigi'a a'a fei sibaa mei Haidaa ba i fanima'aiaa mei i bigi'aa ei hafelo'a.

<sup>5</sup> Si'ei, onei fafefenaa ei bauana ba lomi ro'aa fanima'aio ma ona aida ba fei na wanewane.

<sup>6</sup> Sifei, fei pa'afina ba onei fani mugoo po'i a'a gavaman, uaa ei bauana, nafii mei Haidaa, ei rona fanaa minaa ei au ro'ou ba ro oma'aiaa fei gufu.

<sup>7</sup> Onei fanaa minaa ei rama'a tamanu onado'o to'uaia a'a ro'ou: nabaa onei fani mugoo po'i a'a gavaman, fania; nabaa mugoo po'i a'a tamanu ona aloia, te fania; nabaa onei ma'auaa nemea, ma'auia; nabaa onei fani honua, fania.

## *Hamonei Fihagui Uaa fei Arewaa na Rafi'i*

<sup>8</sup> Nabaa hamona pa'i hepalo manumanu hamonado'o to'uaia, apuna au'uaia ale'ei—ma'uaa

sifei ua nei ude a'a hamu'ou, fei haguaa hememea, uaa hini i haguaa hemeadiai, na nenegidigaa fei law.

<sup>9</sup> Fei law ba, “Apuna fiharoharoipa'ai,” “Apuna fo'afama'e,” “Apuna fafanao,” “Apuna nanamai,” ma tamanudia i na apunai a'a fei law na ude i laloo hepalo ua law: “Haguaa mei gufumu ana ale'ei ona haguio.”

<sup>10</sup> Mei i pa'i hagua, lomi i fafeloaa mei gufuna. Si'ei, nabaa hemea na haguaa hemeadiai, ina nenegidigaa fei law.

<sup>11</sup> Ma hamonei bigi'ia hamatee hamona aida batanai fei au e'eni. Fei au na nodigimai ba hamonei mama'a a'a fei ma'igua, uaa fei au tela'anaa o'ou na rafi'idiai laraa fei au hamonado'o tonaa fei narafawe'ia.

<sup>12</sup> Fei poi na'aa i pedu ma fei arewaa na'aa i nomai. Si'ei, onei putodinaa ei bigi'aa fei roromaa ma tonaa ei manumanuu fo'aa a'a fei we'ai.

<sup>13</sup> Fei maumau bigi'aa o'ou, nei rawani ale'ei ei bigi'a a'a fei arewaa ma abaa ei maumau fihalehaleia, hunupoapoaia, fitatafipa'aia, ei maumau hafelo'a, ei maumau fifo'aia, o punepunea.

<sup>14</sup> Agia, hamonei hawegi a'a fei maumau Jesus Christ ma apuna naranara ba hamo'aa faguaa ei hafelo'a maumau.\*

## 14

### *Ei Pududuu ma ei Faufaua*

<sup>1</sup> Fanunufarawani a'a mei lomi napa'aa we'i naranarana ma apuna hararasinia ma fiharei a'a ei manumanu lomi na arewa.

\* **13:14: 13:14** O, faguaa fei nunumiaa unu



2 Fei we'iaa naranaraa hemea rama'a, na ugainia ba i hanaiaa minaa ei manumanu, ma'uaa hemea rama'a, lomi na we'i naranarana, i hanana ua ei manumanu i habe pe'ihape.

3 Mei i hanaiaa minaa ei manumanu nei'aa fanunufafelo a'a mei lomi i hanaiaa minaa ei manumanu ma mei lomi i hanaiaa minaa ei manumanu nei'aa hararasinaa mei i hanaiaa minaa ei manumanu, uaa hia na rawani pudaa mei Haidaa.

4 Yoi hini ba o'aa fanunufafelo a'a mei nafii hemeadiiai? A'a mei fasuna ua, i ufalarai, o i pasi. Ma iwe ufalarai uaa mei Fasu na hawia ba i fa'ufalarainia.

5 Hemea rama'a i nara ba hepalo arewaa na apunaidiai laraa hefi'adiiai arewaa; hemea na nara ba minaa ei arewaa, fimina'ei ua. Hememea nei'aa hamamagua fei naranarana.

6 Mei i nara ba hepalo arewaa na ude u'ugai na bigi'ia ba manumanuu mei Fasu. Mei na hana pigio na bigi'ia ba manumanuu mei Fasu, uaa ina ware 'ta' a'a mei Haidaa ma mei lomi i hanaia, na bigi'ia ba manumanuu mei Fasu ma ina ware 'ta' a'a mei Haidaa.

7 Uaa lomi hemea o'ou ba i guta anaia o ma'e anaia.

8 Nabaa o bigi'aa hepalo manumanu, onei bigi'ia ba manumanuu mei Fasu ma nabaa o ma'e, ana manumanuu mei Fasu. Si'ei, nabaa o'ou gutana o ma'ea, manumanuu mei Fasu.

9 Sifei, fei hanuna ba Christ na ma'e ma hadiwe'imai ba i tohadiwe'idinaa fei harenuana. Ba hia, Fasuu ei ma'ea mawe ei rona gutaguta.

10 Ma yoi, tani o fanunufafelo a'a mei lofumu? Ma tani o fafelooa mei hamugua ma aunaa hia pu?

Uaa, minaa o'ou, owe ufalarai i ma'aa fei gutanaa mei Haidaa na fadududu.

<sup>11</sup> Rona ne'inia ba:

“ ‘Hamona aidafarawani ba una oa ma ana, hamonei aida ba minaa ei rama'a, ropowe fa'unaa du'uu ro'ou i igoau; minaa ei rama'a, ropowe ware ba Yau Haidaa.’ ”

<sup>12</sup> Si'ei, hememea o'ou, ipowe u i ma'aa mei Haidaa ma warefania batanai ei maumauna.

<sup>13</sup> Si'ei, onei'aa bigidinaa fei finarafafeloia. Agia, hamonei narafarawani ba onei'aa augaa ei alabe'a, lawaraa fei talaa mei lofumu.

<sup>14</sup> Yau hemea na oafipui a'a mei Fasu Jesus ma naminapa'aa aidama'a ba lomi hepalo du'ua\* na hafelo anaia. Ma'uaa, nabaa hemea na nara ba hepalo manumanu na hafelo, te, a'ana na hafelo.

<sup>15</sup> Nabaa mei lofumu i naranara watauda a'a tamanu ona hanaia, fai lomi ona haguia. A'a tamanu ei hanamu, apuna fafeloaa mei lofumu, mei i ma'e a'ana Christ.

<sup>16</sup> Tamanu ona nara ba na rawani, hefi'adiai ronei'aa warefafeloio wagina.

<sup>17</sup> Uaa fei haparaiaa mei Haidaa, abaa a'a ei ona hanaia o hunumia, ma'uaa fei wanewanea, fei gutafarawania ma fei ni'eni'ea a'a fei Spiriti Apuna,

<sup>18</sup> uaa mei i bigi'aa fei bigi'aa Christ ale'ei na fani'eni'ea mei Haidaa. Ma ei rama'a, rona aida ba na wanewane.

<sup>19</sup> Si'ei, onei bigi'aa ei i noduginaa o'ou a'a fei gutafarawania ma fei na farawaninaa o'ou.

---

\* **14:14: 14:14** O, *manumanu*

<sup>20</sup> Apuna fafelooa fei bigi'aa mei Haidaa a'a ei du'ua. Minaa ei du'ua na rawani, ma'uaa, lomi na rawani ba hemea i hanaiaa ei i fa'alabe'aa hemeadiai.

<sup>21</sup> Na rawani ba onei'aa hana pigio, o hunu wine, o bigi'aa hepaldiai manumanu i fapasiaa mei lofumu.

<sup>22</sup> Si'ei, tamanu naramu a'a ei manumanu ei, oto'uaia a'amu ma mei Haidaa. Na pa'i hawegiana mei lomi i fafelooa anaia a'a tamanu na bigi'ia.

<sup>23</sup> Ma'uaa mei i hamamagua naranarana a'a ei na hanaia, na todigaa hafelo'ana, uaa ei hanaiana abaa waggii fei narafawe'ia ma tamanu abaa noranamai waggii fei narafawe'ia, na hafelo.

## 15

<sup>1</sup> O'ou, eni na we'i naranaraa o'ou nei fawiwi'ainaa ei na adudu ei naranaraa ro'ou ma abaa fani'eni'eaana o'ou.

<sup>2</sup> Hememea o'ou nei fani'eni'eaana mei gufuna ba i farawaninia ma fawe'ia.

<sup>3</sup> Uaa Christ ana lomi na fani'eni'eaana anaia, ma'uaa ana ale'ei fei ne'aia: "Ei warefafeloa, ei rona wareia a'amu, na pasinaa pafou."

<sup>4</sup> Uaa minaa ei manumanu rona ne'inia mina, rona ne'inia ba i feroinaa o'ou ba waggii fei apitaia ma fei fa'unuwenuweaa fei Bu'u Apuna, o'aa pa'i o'onaia unu.

<sup>5</sup> Ma nunumiau ba mei Haidaa, mei i fa'una'anaa naranaraa hamu'ou ba fei mau spiritii hamu'ou ale'ei ba hamo'aa apitaifipui, ei hamo'aa neneraa Christ Jesus

<sup>6</sup> ba a'a hepalo ua naranara ma hepalo ua umu, hamo'aa uduginaa mei Haidaa, mei Amaa mei Fasuu o'ou, Jesus Christ.

<sup>7</sup> Hamonei taufagutanaa ana hamu'ou, ana ale'ei Christ na fagutanaa hamu'ou si'ei ba mei Haidaa i to udugiana wagina.

<sup>8</sup> Uaa a warefanaa hamu'ou ba Christ na fanafinaa anaia a'a ei Jew\* ba i bigi'aa tamanu mei Haidaa na fa'unainia a'a ei ama mina

<sup>9</sup> ba ei Gentile, ro'aa uduginaa mei Haidaa uaa fei faloloa'iana, ale'ei rona ne'inia:

“Si'ei, a uduginio dupuaa ei Gentile;  
a laugaa ei lauga a'a fei haramu.”

<sup>10</sup> Na warediai ba:

“Hamu'ou ena Gentile, hamonei ni'eni'efipui a'a ei rama'aa gufuna.”

<sup>11</sup> Ma na warediai,

“Minaa hamu'ou ena Gentile, uduginaa mei Fasua ma minaa hamu'ou ena rama'a nei laugi'uduginia.”

<sup>12</sup> Ma na warediai Isaiah,

“Fei Waraa Jesse, iwe nusu,  
hemei i asi'aa ba i famamooa ei baua gufu;  
ei Gentile iwe o'onai unuu ro'ou a'ana.”

<sup>13</sup> Nunumiau ba mei Haidaniaa fei o'onaija unu, neimina fani ni'eni'ea ma gutafarawania a'a hamu'ou, ei hamona aunaa naranaraa hamu'ou a'ana ba hamu'ou ale'ei hepalo pe'i na mere'esu'esu a'a fei o'onaija unu, fei na nofininamii fei faufau fei Spiriti Apuna.

### *Paul mei Bigibigi'a yei a'a ei Gentile*

<sup>14</sup> Ena lofuu, unapa'aa aida ba ana hamu'ou namina rawani, namina bauanai apa'aa hamu'ou ma na hawiaa hamu'ou feroiaa ana hamu'ou.

---

\* **15:8: 15:8** Warea Greek ba, *ei moro'a*

15 Una ne'ifawe'i wagii hefi'a manumanu ba a fanonomidinaa hamu'ou hamatee na fanau fei rawani'a fanaa mei Haidaa

16 ba unei bigi'aa fei bigi'aa Christ Jesus a'a ei Gentile wagii fei bigi'aa ei bauaniaa humuu mei Haidaa ba unei u'ugaa fei rawani'a wareaa mei Haidaa ba ei Gentile, ro'ou ale'ei fana a'a mei Haidaa ba i apunainaa ro'ou fei Spiriti Apuna.

17 Si'ei ba a'a Christ Jesus, una upe'upei wagii fei bigi'au a'a mei Haidaa.

18 Lomi a wareaa hepalo manumanu, ma'uaa ana ei bigi'aa Christ a'au, fei a unifanaa ei Gentile ba ronei guainaa mei Haidaa wagii ei una wareia ma bigi'ia,

19 wagii fei faufau ei hilala ma ei foigia a'a fei faufau fei Spiriti. Si'ei, yei Jerusalem ma nopa'alao yei Illyricum, unamina warepedugaa fei rawani'a wareaa Christ.

20 Mina ranimai, nunumiau ba unei u'ugaa fei rawani'a wareaa Christ fawelei rotaa apa'aa Christ ba lomi a fadufadu pafoo fei bigi'aa hemeadi.

21 Ma'uaa ana ale'ei fei ne'aia:  
 “Ei lomi rona guainaa fei u'ugana, rowe ma'apa'ia ma ei lomi rona u guguai, iwe arewa a'a ro'ou.”

22 Sifei fei pa'afina ba nafane'o lawagi fei talau ba a nomai a'a hamu'ou.

*Fei Naranaraa Paul ba i Dinaa Rome*

23 Hamatee lomidiiai bigi'au faweleni ma hamatee ude nunumiau watauda igisimasi ba a ma'a hamu'ou,

24 una nara ba a bigi'ia ena una dinaa Spain. Nunumiau ba a ma'a hamu'ou ena una nowau

yena ma ba hamonei hadumau a'a fena tatalaiiau yena ma ba o'ou do'o gutawiwidi ma'ida.

<sup>25</sup> Ma'uaa e'eni, a dinaa Jerusalem ba ado'o hadumaa ei apunaiaa mei Haidaa yei.

<sup>26</sup> Uaa ei Macedonia ma ei Achaia, rona ni'eni'e hamatee rona fani haduma a'a ei apunaiaa mei Haidaa yei Jerusalem, ei lomi rona pa'i manumanu.

<sup>27</sup> Rona ni'eni'e ba rona bigi'ia ma ana fa'ua ba ronei bigi'ia. Uaa nabaa ei Gentile, rona to ei hawegiaa fei spiriti a'a ei Jew, ana na rawani ba ronei hadumaa ei Jew a'a ei manumanuu malagufu.

<sup>28</sup> Si'ei, ena na bigidigaa feni bigi'a feni ma na aidadii ba rona todigaa fei fua fei, yau a dinaa Spain ma ena na tatalailao, awedo'o ma'a hamu'ou.

<sup>29</sup> Una aida ba ena na nomai a'a hamu'ou, awe nofininamii minaa ei hawegiaa Christ.

<sup>30</sup> A warefawe'i a'a hamu'ou ena lofuu, a'a mei Fasuu o'ou Jesus Christ ma wagii fei haguaa fei Spiriti ba hamonei oafipui a'au ma lafulafunaa a'a mei Haidaa ba nei hadumau wagii fei ote'oteiau.

<sup>31</sup> Lafulafu ba unei tela a'a ei abaa narafawe'ia yei Judea ma ba fei bigi'au i Jerusalem nei rawani i pudaa ei apunaiaa mei Haidaa yei

<sup>32</sup> ba a'a fei nunumiaa mei Haidaa, yau a noni'eni'emai ma gutafipui a'a hamu'ou ma gutafawenai.

<sup>33</sup> Mei Haidaniaa fei gutafarawania i oafipui a'a minaa hamu'ou. Amen.

*Wareaa Paul a'a Hememea*

<sup>1</sup> I a'a hamu'ou, una tenaa mei agii o'ou Phoebe, hemea nafii\* fei losuu yei Cencrea.

<sup>2</sup> A i'iginaa hamu'ou ba hamonei taufagutania a'a mei Fasu ana ale'ei hamona taufagutanaa ei apunaiaa mei Haidaa ma fani pani wagii ei nunumiana a'a hamu'ou, uaa hia na hadumaa wataua rama'a mawe yau.

<sup>3</sup> Famafufuoinaa Priscilla† ma Aquila, laguei rafirafiu bigi'a a'a Christ Jesus.

<sup>4</sup> Laguna nigoaa ei manumanu hafelo uaa lagu'ei hadumau. Abaa uniau na ni'eni'e, ma'uaa minaa ei losuu ei Gentile anaa.

<sup>5</sup> Ana famafufuoinaa fei losuu ei rona'o gutafipui a'a fei humuu lagua.

Famafufuoinaa mei pa'aa tafiu Epenetus, mei rawarawa tonaa Christ a'a fei gufu Asia.

<sup>6</sup> Famafufuoinaa Mary, mei na bigifawe'i a'a hamu'odu.

<sup>7</sup> Famafufuoinaa laguena maroau, Andronicus ma Junias, laguei laguna oafipui a'au yei bobo'aia. Lagunamina ude u'ugai dupuaa ei apostle ma lagua do'o rawarawa tonaa Christ laraa yau.

<sup>8</sup> Famafufuoinaa Ampliatus, mei una haguia a'a mei Fasu.

<sup>9</sup> Famafufuoinaa Urbanus, mei rafirafii o'ou a'a fei bigi'aa Christ mawe mei pa'aa tafiu Stachys.

<sup>10</sup> Famafufuoinaa Apelles, mei na oadii a'a ei manimania ma na rawani i pudaa Christ.

---

\* **16:1: 16:1** O, *deaconess* † **16:3: 16:3** Warea Greek ba, *Prisca*, ana fei hara *Priscilla*

Famafufuoinaa ei maroaa fei humuu Aristobulus.

11 Famafufuoinaa mena maroau, Herodion.

Famafufuoinaa ena maroaa fena humuu Narcissus, ena rona neneraa mei Fasu.

12 Famafufuoinaa laguena pifine, Tryphena ma Tryphosa, laguena laguna bigifawe'i a'a mei Fasu.

Famafufuoinaa mena pa'aa tafiu Persis, hemeadii pifine namina bigifawe'i a'a mei Fasu.

13 Famafufuoinaa Rufus, mei na rafeiaa mei Fasu mawe mei inana, mei ana ale'ei pa'aa inau.

14 Famafufuoinaa Asyncritus, Phlegon, Hermes, Patrobas, Hermas ma ena lofu a'a ro'ou.

15 Famafufuoinaa Philologus, Julia, Nereus ma mei agina ma Olympas mawe minaa ei apunaiaa mei Haidaa a'a ro'ou.

16 Hatofaa puda hamu'ou fininaa rawani'a naranara ma famafufuoinaa hememea hamu'ou. Minaa ei losuu Christ, rona aloawii ei famafufuoiaa ro'ou.

17 A warefawe'i a'a hamu'ou, ena lofuu ba hamonei wagi'inaa hamu'ou a'a ena ro'aa fafi-falagii ma au alabe'a i ma'aa hamu'ou, ena rona fa'alawi'inaa hamu'ou a'a ena apa'aa hamu'ou. Faraua a'a ro'ou.

18 Uaa ena mau rama'a ale'ena, lomi rona neneraa mei Fasuu o'ou Christ, ma'uaa ei puguaa ro'ou ua. A'a ena ro'oa ma hofeaa warea, ro'aa sifi'aa naranaraa ei rama'a bibiyei'ualao.

19 Minaa ei rama'a, rona guainia ba hamu'ou rama'aa guaiawarea hee, namina bauana fei



ni'eni'eau a'a hamu'ou; ma'uuaa, nunumiau ba hamoneipa'aa pa'i apa'aa hamu'ou a'a ei rawani'a ma faraua a'a ei hafelo'a.

<sup>20</sup> Mei Haidaniaa fei gutafarawania na rarafi'i ba ipowe fudosinaa Satan haroo pinee hamu'ou.

Fei rawani'aa mei Fasuu o'ou Jesus i oafipui a'a hamu'ou.

<sup>21</sup> Timothy, mei rafirafiu a'a fei bigi'a mawe ei maroau, Lucius, Jason ma Sosipater, rona aloawii fei famafufuoiaa ro'ou a'a hamu'ou.

<sup>22</sup> Yau, Tertius, meni i ne'inaa feni ne'ia na famafufuoinaa hamu'ou a'a mei Fasu.

<sup>23</sup> Gaius, mei i fani'eni'ea fei gutanau ma minaa feni losuu yeni, na aloawii fena famafufuoiana a'a hamu'odu.

Erastus, mei famamoa ei bigi'aa wataua rama'a laloo fei baua gufu ma mei lofuu o'ou Quartus, laguna aloawii fei famafufuoiaa lagua.‡

<sup>25</sup> Ma i a'ana, mei na hawia ba i faroaa fei rawani'a warea, fei una u'ugia, fei u'ugaa Jesus Christ, fei na fibo'ii a'a fei nawe arewa, fei nado'o ude'opa'ai mina,

<sup>26</sup> ma'uuaa eni, na ude are'are ma onawe apa'ia a'a ei ne'aiaa ei mamama'a wagii fei warefawe'iaa mei Haidaa, mei i oalao ma ba minaa ei gufu tadiwe'aia, ropowe narafawe'i ma nenegia—

<sup>27</sup> A'a Jesus Christ, onei uduginaa mei uniana Haidaa, mei na pa'i apa'ana ranimai ranimai. Amen.

---

‡ **16:23: 16:23** Hefi'a ne'ia ba, *famafufuoiaa lagua*. <sup>24</sup> Fei rawani'aa mei Fasuu o'ou Jesus Christ i oa a'a minaa hamu'ou. Amen.

**Wuvulu Manufau Fi'ugaia**  
**The New Testament in the Wuvalu-Aua Language of**  
**Papua New Guinea**  
**Nupela Testamen long tokples Wuvalu-Aua long**  
**Niugini**

copyright © 2004 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Wuvalu-Aua

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-11-26

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

fa91fc57-dbb6-5be2-bed0-2ae5e341066c